

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulari 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
SUCUREȘTI I Str. Brezoiului 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL XLIX • Nr. 27
SAMBATA 29 Iunie 1940

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Ultima carte a lui Papini

de ALEXANDRU MARCU

Papini le înfățișează cititorilor săi o nouă carte. Spre bucuria tuturor și a noastră, este o carte de creație literară, mai aproape de mulțumirea celor ce vor să se bucure citind. Căci este o carte cu „figuri”, pe care autorul ei le caracterizează singur drept „umane” și a căror prezentare se poate face, tocmai de aceea, în modul cel mai simplu.

Giovanni Papini, Figure Umane, Firenze, Vellechi, 1940.

Un biet om, sălbatic în patima lui de muncă pentru muncă și un plugar dornic de pământ ca vechii coloniști romani, cu care seamănă la înfățișare; omul fericit, care a izbutit să-și aibă ogorul lui la bătrânețe, cărind pământ cu sacul în spate. Și iată-l pe Bragia, întruchipând prima din aceste „figuri”.

Un calic glumeț, filosof din fire, cărui îi trebuiesc trei luni de vară ca să colinde toate casele din comună; și iată-l pe Simone.

Gahurro, de aproape înrudit cu Bragia (de aceea crezi că l-ai mai văzut undeva) este omul care și-a făcut totul în viață cu mâna lui, chiar și bustul de pe mormântul pregătit în curte, îngropându-și fața într-o căldare cu lut scos din Tibru anume. „Nu-mi lipsește nimic, dar nici nu-mi cumpăr nimic”, obișnuie să spună acest nebul al nebulilor sau înțelept al înțelepților.

Inginerul „nebul”, închis în casa cu șase uși, din care nu iese niciodată, retras ca un pustnic în poiana de munte neștiută, nu din mizantropie, ci tocmai din iubire și prea mare de oameni, convins fiind că retrăgându-se din mijlocul lor „va dori mai sincer apoi reînălțarea cu semenii. Omul cult de altfel, care și-a imprimat pe discursuri în bibliotecă de capodopere în care crede și a închis într-un mic muzeu personal toate miniaturile monumentelor din orașele pe care le-a vizitat în viață; și iată a cincia din aceste figuri umane.

Dar iată figura maestrului arhitect Masada, un „lunatic bun de legat”, al cărui portret descrie de Papini, pare pictat în același timp de bunul său prieten Ardengo Soffici: „Un bătrân

înalt, cu fața vag exagonală și viu policromă. Păr alb de tot, frunte palidă, ochi albaștri, nas roșu, gură violetă, bărbie neagră. Și, poate pentru desăvârșirea acestei ciudate gradații de culori, necunoscutul purta cravată albăstră, o haină cafenie și pantalonii negri”. El a fondat o societate pentru exterminarea animalelor de pe pământ, fiind prea de gradatoare pentru frumusețea rasei umane.

Lângă acest bătrân, iată-l și pe cel mai mare scriitor al lumii, ascuns în persoana necunoscutului Primasso. Acesta n'a publicat bine înțeles încă nimic, dar procedeul său merită să fie adus la cunoștința tuturor literaților: iată ce a terminat de scris o nouă operă, acest Primasso are obiceiul s'o pecetuiască într'un plic, pe care nu-l va mai deschide înainte de nouă ani. Atunci își recitește opera și o arde, dacă nu-i mai place, sau îi face ediția a doua, bine înțeles scrisă pe hârtie de lux și legată în mătase. Apoi o pecetuieste în alt plic, pentru alți nouă ani; și așa, din ediție în ediție, până la epuizare. Operele acestui mare și neîntrecut scriitor pot atinge astfel multe ediții, iar cenușa celor arse pe rugul auto-criticii o păstrează cu pietate într'un mic cimitir de urne. Maestrul scoate și o revistă anuală, într'un singur exemplar, cu colaborarea lui Dante, Goethe, Saint-Beuve, Vico și Virgiliu.

Librarul neverosimil este în aceeași lume anticuarul lui ulicioara florentină, care-și izgonește sistematic toți clienții, din antipatia pe care i-o inspiră cărțile, pe care le ține totuși de vânzare, din obligația testamentară de-a continua fără vocație profesia unui unchi anticar. După cum coșoatul Mela este figura cea mai expresiv definită a volumului, drept portretul celui mai frumos coșoat romantic de pe lume, viorist prin restaurantele Florenței de odinioară, Antinous-ul coșoatilor moderni.

Așa este Orestone, Baldassare și Felice: toți niște bieți miacici. În lumea lor bizară se furiează cu mult curaj cele trei figuri fe-

menine dela urma cărții, adică Ilaria, Celenia și Rubina. Trei figuri de încântătoare copile, între cinci și unsprezece ani. Ilaria este chiar nepoata lui Papini, fata fetei sale Gioconda; iar portretul pe care i-l face el acum, în calitatea-i de bunic prematur, i-l-a făcut din instinct pictori ai Renașterii ca Benozzo Gozzoli sau Filippo Lippi și i-l-a sculptat poate Donatello cu cinci sute de ani în urmă. Dar bunicul o preferă pe ea, pe Ilaria lui, vie, așa cum este, „femeie” la cinci ani abia impliniți — după cum o caracterizează — drept singura femeie de care s'a îndrăgostit în fine sincer, prima oară în viața lui, mizoginul Papini.

Lângă apariția Ilariei iată-o și pe a Celeniei, fata cu ochi de lumină, cu părul blond, cu fața rotundă, grațioasă și bună. Este mica zână, sub sărutul căreia invie, cald și cuminte, copilul Iisus, în păpușa de lemn a leslei de Crăciun, într'o noapte de iarnă.

Cu ochii în toate părțile, zglobie, și asemeni unei flori de plat, „mărturisind parcă — scrie Papini — prezența lui Dumnezeu pe pământul lumii”, apare în fine Rubina, sau cum îi spune el, „măncătoare de violete”.

Aceasta este lumea din care s'au desprins figurile cărții din urmă a lui Giovanni Papini. Sunt ele într'adevăr și „umane”? Singularizarea lor într'o lume neînfrântă ușor, retrasă în cele mai inaccesibile colțuri de lume, le înfrățește sigur cu alte figuri, bine cunoscute onora dintre noi, din povestirile de tinerete ale aceluiași scriitor. Papini s'a răsvrățit todeauna împotriva literaturii „dulce și fictive”, cum singur a denumit-o. I-a plăcut în schimb robustețea, masculinitatea. La această atitudine l-a obligat de altfel calitatea sa de reprezentant în viață al tuturor scriitorilor toșcani și arducceni. Iată de ce practică el și acum o proză masivă, voit dintr'o bucată, pentru care orice pagină a acestei cărți din urmă poate fi reprezentativă.

(Urmare în pagina 6-a)

Stefan Dimitrescu

Studiu

WEIMAR

de ION SAN-GIORGIU

Nu sunt multe orașe în lume, în care călătorul să pătrundă cu o mai adâncă reculegere ca în Weimar. Nu fiindcă Weimar se leagă de numele lui Goethe, Schiller, Wieland, Liszt și Nietzsche, dar fiindcă aici timpul parcă a rămas pe loc și mâna omului n'a vrut să adauge nimic peste vestigiile trecutului. Parcă trecutul și-a poruncit zăbava dincolo de vârtejul neîntreput al timpului și a rămas stăpân pe casele scunde și îmbătrânite, pe străzile ce nu și-au mutat cursul și pe înaltele palate, în care azi pășesc rar și măsurat paznici care au învățat pe de rost, spre a o rosti monoton, povestea gloriilor de altă dată.

Nu mai copaci din parcul orașului, care îmbracă într'o imensă verdează malurile râului Ilm, pe care odinioară tânărul Goethe dădea lecții de patină unui prinț adolescent și nebanatic, au crescut fantomatic, cu lulpine și ramuri apocaliptice. Cine cunoaște dezvoltarea treptată a acestei elegante și artistice reședințe princiere, știe că Goethe a fost un mare gospodar și că prin această a fost aproape în întregime sădit și îngrijit de dânsul. De aceea poate nicăieri nu simți reînviind trecutul Weimarului ca în acest parc, în care fiecare potecă și fiecare chioșc amintesc întâlniri tainice între prieteni și îndrăgostiții de odinioară.

Și totuși, înainte de a cerceta pas cu pas vechea reședință a muzelor germane, e bine să cunoaștem și orașul nou, care începe de lângă gară și se întinde până în preajma vechiului oraș. Dintre toate inovațiile moderniste, cea mai interesantă și mai confortabilă e cea Weimarihalle, compusă din largi terese care au priveliști deschise spre grădina și basinal unde tineretul sportiv se adună vara. Dar Weimarihalle are, afară de unul dintre cele mai moderne restaurante din Weimar, și o sală intimă de teatru, pe care Teatrul Național o folosește pentru ale sale Kammerspiele, care mi-au făcut și mie cîntecul acum trei ani să reprezinte „Ducea Sevastița”.

De altfel Teatrul Național din Weimar își păstrează întreaga tradiția lui de teatru al artei și naționalei germane. Intemeiat de Goethe pe vremuri s'a condus de el cu contribuția literară a lui Friedrich Schiller, teatrul acesta și-a găsit în ultimii ani o renaștere și o creștere unică de prestigiu. Insuși Führerul Adolf Hitler contribuie din casa sa personală cu o subvenție însemnată, pentru ca mai ales reprezentațiile de operă să rivalizeze cu cele mai bune spectacole ale Berlin și München. De altfel regimul național-socialist a acordat și acordă Weimarului ca reședință a culturii germane o însemnată cu totul excepțională. Aici au loc de pildă în fiecare an spectacole festive de teatru și operă, aici tineretul hitlerist are și el puțința de a participa la deosebite manifestări teatrale și artistice și tot aici își ține în fiecare an ședințele recapitulative „Societatea Goethe” și se adună într'un congres extraordinar „Uniunea scriitorilor germani”.

Nici o mirare că Societatea Goethe, care are ca scop supravegherea și mărirea patrimoniului documentar privitor la Goethe, își are sediul și-și ține ședințele în acest cadru plin de amintiri în legătură cu marele pontif literar.

Nu e oare aici, pe Frauenplan, casa lui Goethe devenită muzeu? Nu se înalță oare singuratecă pe malul Ilmului Arhiva Goethe-Schiller. În care sunt adunate cărțile, manuscrisele, gravurile și desenele lui Goethe? Iar dacă te strecoari pe malul Ilmului dincolo de palatul arhiducal, de bibliotecă și de casa plină de taine a Charlottei von Stein, nu descoperi între copaci, neatrășiți parcă de vreme, casa de țară a poetului în care el și-a petrecut la Weimar primii ani de creație cu ducele Karl August și de dragoste chinuții și nepotolită cu doamna von Stein?

Cuînt lui Goethe stăpânește Weimarul ca o vrajă care nu-și pierde o clipă forța ei magică. E mai mult spiritul lui Goethe aici decât al duilor de Weimar intermeiorilor și susținătorilor Muschenhofului și decât al oricărui alt poet sau artist care a visat, a trăit, a creat și a murit la Weimar. Întâlnești atâtea urme glorioase la tot pasul, încât amintirile acestor celebrități îți se par banale și lipsite de interes. Oboseala pe care ți-o dă orice muzeu, ți-o oferă și casele acestea întunecoase și simple, în care au trăit Wieland, Schiller și Herder. Caracterul lor de sateliți ai lui Goethe frește că Schiller își păstrează, mai ales în grupul dioscurilor literari de pe secolul din fața teatrului, caracterul său de prieten și tovarăș de artă al marelui Goethe, apare parcă și mai viu astăzi, când chipul lui se înalță uriaș și dominator de dincolo de mormânt. Iar dacă pătrunzi în acel cavou princiar, pe care nemții l-au numit popular Fürstengruft, pași te duc să intri spre cripta în care odihnește ceoace a mai rămas din pământescul Goethe și gândul amintirii sale, te fură pe deplin. Obsesia lui Goethe se explică și prin aceea că viața lui s'a împărțit și a crescut prin decenii, ca povestea unui geniu care a fost totodată un om cu suferințele, luptele și bucuriile omului de rând. Ce-ar fi însemnat de pildă casa doamnei von Stein, dacă zidurile ei n'ar ascunde cea mai dramatică dintre iubirile lui

Note despre om și poezie

de EUGEN IONESCU

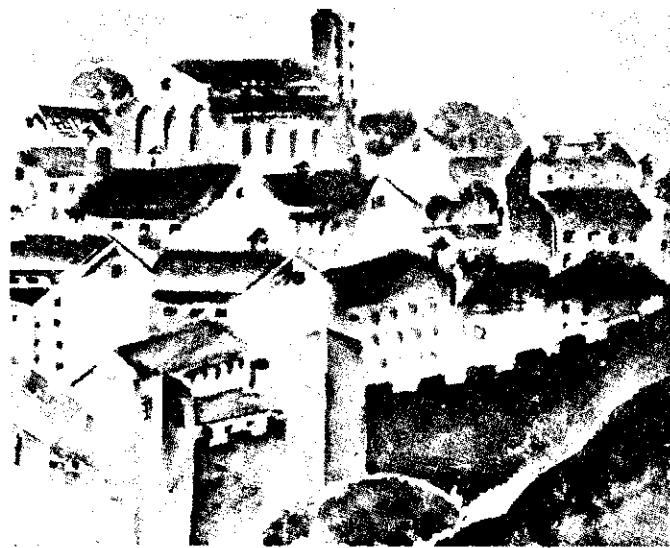
Imi pare neînchipuit de curios faptul că deși toată poezia românească modernă este, cum se spune, influențată de poezia franceză mai nouă aceasta este, — odată s'ar părea de paradoxal, — aproape necunoscută la noi. Dela romantici, și mai ales dela simbolisti; înocare care sunt adevărații romantici: ai literaturii franceze, poezia nu trage decât în problemele spirituale cele mai grave, și este fructificată numai de întrebările totale privitoare la condiția spirituală a omului, la destinul nostru metafizic. Marcel Raymond, autorul admirabilei cărți „De Baudelaire au surréalisme” vede în mișcările poetice ale ultimilor optzeci de ani; pedoparte o încercare de purificare a esenței poetice, pedalta un mijloc iregulat de cunoaștere metafizică. Am adăuga că este și o titanică, dramatică, neputincioasă încercare de mântuire, de spargere a limitelor, de integrare în ordine cosmică extra-individuală, cu mijloace laice însă, cu posibilitățile numai ale omului. Nici Beaudelaire, nici Verlaine, nici Rimbaud, nici Lautréamont, nici Mallarmé, nici Péguy, nici Claudel nici Valéry (despre care la noi încă se crede că problematica lui fundamentală este „poezia pură”, sau „meșteșugul poetului”) nu sunt esteți. Frumusețea căreia i se închina Baudelaire nu era estetică, ci metafizică; experiența spirituală a lui Rimbaud depășea poezia; iar Mallarmé nu a încercat, nici mai mult nici mai puțin, decât să inventeze o tehnică de pătrundere în absolut. În orice caz toți poeții mari ai simbolismului și ai post-simbolismului nu au folosit poezia decât ca pe o cale conducând spre valori spirituale superioare, supra-umane. În secolul al XIX-lea ireligios, în toată unei filosofii anti-metafizice, poezia a fost aceea care a păstrat via, dramatica, problemele fundamentale ale omului; a ținut, cu insuficiență, locul religiei; a fost însă o metafizică infinit superioară metafizicilor discursive a filosofilor; a rechemat omul, rălăcit în planul realismului cotidian și esențial ireal, — în adevărata realitate a misterului, a miracolului, a morții. Lucea-l pe fiecare din poeții citați mai sus, (și mai sunt alții pe care toată lumea îi știe) și veți vedea că fiecare își pune, încearcă să răspundă, în orice caz se lungește de toate cele câteva mari probleme ale omului; poezia fiecăruia este totală; fiecare poartă o atitudine spirituală netă, o reacțiune vie; fiecare trăiește drama esențială a universului.

S'a vorbit, încă se vorbește și încă se va mai vorbi la noi de grația literaturii franceze, de măsura ei (măsu-

rat cine? Rimbaud? Lautréamont? Péguy?; de melancolia poetului cutare; de rafinamentul ecuiliat; de frumusețea limbii la celălalt și așa mai departe. Preocupările acestea au existat și ele desigur. Dar nu au fost decât sau secundare (la Verlaine, de pildă, care voia să facă din poezie rugăciune) sau drumuri către altceva (la Mallarmé, la Valéry). Că poezia acestia sunt admirabili; că versurile lor sunt frumoase este neîndoios; — dar frumusețea aceasta este realizată de tensiunea dramei spirituale pe care o trăiau; de faptul că în încercarea lor de a depăși, poezia constituia ea însăși o treaptă ce trebuia să fie transfigurată, ce trebuia să fie ea însăși cât mai înaltă pentruca trecerea dincolo să se poată face mai ușor.

Din arderile, experiențele duse până la capăt, alitudinea și violența spirituală a acestor poeți — poezia românească nu pare a fi înțeles mai nimic (deși, repet, toată lumea știe că a fost influențată de poezia franceză). A preluat însă preocupările estetizante, și, — pentruca,

(Urmare în pag. 6-a)

Siena

Merica Râmniceanu

(Urmare în pag. 7-a)

Spiritul epocii

de LUCA DUMITRESCU

Dacă ne-am oprit întotdeauna cât de puțin asupra afirmațiilor noastre, o sumă de lucruri cari ni se par foarte simple ni se vor lămuri ca destul de incurcate ca să răscumpere timpul pierdut.

Iată depildă o expresie care circula cu destulă ușurință pe toate piețele culturale: spiritul epocii. Nu știu câți din cei ce întrebunțează în scris sau în graiu această expresie de nenumărate ori pe zi, se vor fi oprit o clipă asupra ei, ca să se întrebe ce este în definitiv acest spirit al epocii.

Il găsim în lecturile noastre întrebunțat, de cele mai multe ori în sensul expresiei: secolul vitezi, adică având cea absurdul pretenție de a justifica un complex atât de adânc și variat ca epoca, printr'o stearpă și foarte laterală abstracțiune.

Alădată îl găsim întrebunțat cam în felul acesta: un scriitor mare, este omul epocii sale. El nu poate trece peste acest viu care se mișcă împrejurul său, spiritul epocii, fără să participe la el.

În sfârșit, sensurile pe care le capătă de fiecare dată expresia, tind a varia cu capul fiecăruia din noi, ca și cum ar fi vorba de un cuvânt poetic, pe care fiecare e obligat să-l umple cu conținutul inteligenții și sensibilității lui.

În realitate expresia este pur și simplu tehnică și se opune oricărei deformări, la fel ca toate expresiile de acest fel.

Explicația este simplă și nu merită să ne oprim prea mult asupra ei. Intelectualul, mai cu seamă al nostru, își însușește dela început un „passerpartout” filosofic și spirijinit pe el atacă îndrăzneț orice problemă, fără să fină seama, că terminologia filosofică este un cuțit cu două tăguri și că acest lucru îl poate pune în ridicol, descoperindu-i beteșugurile culturale când se așteaptă mai puțin.

La spiritul epocii, participă prin ipoteză, orice individ care se naște în intervalul dintre două forme ale spiritului. Dar conștiința lui, o au foarte puțin și aceasta pentruca, ea este privilegiul unora din noi și numai pe ei îi interesează. Cea mai mare parte a oamenilor, înghit un dumatic rumețat de alții, adică se bucură de toate câștigurile epocii fără să trăiască, sau măcar să se obosească a-și închipui drama cruntă care a germinat pentru alții aceste câștiguri.

Spiritul epocii este deci creat și susținut de acești câțiva privilegiați care au conștiința schimbării formelor de cultură. Ce se înțelege însă prin forme de cultură și ce necesități determină schimbarea lor?

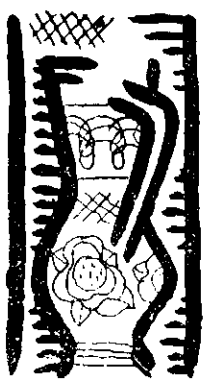
Cultura este creația omului, precum natura este creația lui Dumnezeu.

Natura a sugerat omului, cultura care este cum spune Kant, replica pe care omul o dă naturii, creației lui Dumnezeu. Dar natura e o finalitate fără scop. Adică e o operă, o organizație care nu intenționează să exprime nimic afară de existența ei, pe câtă vreme cultura este o operă creată tocmai în vederea unor scopuri. Primul gest de scormonirea pământului la rădăcina unei plante, n'a fost făcut numai așa ca să existe gestul, ci cu scopul de a multiplica forțele hrănitoare ale pământului, acolo la rădăcina acelei plante, de buna creștere a căreia depindea desigur în mare parte viața omului.

Dacă deci natura e lipsită, de scopuri, cultura este caracterizată tocmai prin preponderanța ideii de scop.

Formele de cultură sunt închipuirile acestea pe care spiritul omului în luptă cu enigmatica și nesfârșita natură, le-a luat de-alungul veacurilor.

(Urmare în pag. 7-a)

CRONICA

LITERARĂ

ION SÂN-GIORGIU: A doua primăvară, sonete, Colecția „Universul literar”, 1940

Sunt mai multe trepte de adâncire a sensului oricărei renașteri. Cine vrea să fie alt om trebuie să pătrundă, în primul rând, sensul sacral al transformării sale. Într-adevăr, ce însemnează a renaște? Răspunsul la întrebare nu se poate da decât într'un înțeles sacru, chiar dacă am porni de la o constatare la îndemâna oricui, cum ar fi aceea a perpetuării părintelui prin copil. Ideea că fiul continuă viața tatălui, o exprimă limpede d. Ion Sân-Giorgiu, în versurile:

*În tine m'am născut a doua oară,
Miniatură dulce a vieții mele,
Tu inedit destin, croit de stele,
Să fii urmarea celui ce-o moară.*
(pag. 17)

Firește, continuarea părinților prin copii este un simplu fapt al vieții naturale care ar putea fi privit fără nimic sfânt în el. Doar și animalele fac pui care perpetuiază specia, iar la plante sămânța are același rol de înmulțire și dăinuire. E vorba deci de o simplă evidență de ordin biologic. Cum ajungem atunci să zicem că la om filiațiunea capătă un caracter sacru? Renașterea vieții părintești prin copil se înfățișează ca un fapt de sfințenie prin împrejurarea că omul este martor la învierea sa înainte de a muri. Părinții nu mor în momentul când se nasc fiii; ei continuă să trăiască și acest rest al vieții lor este plin de prezența chipului lor renăscut. Spre deosebire de animale, care uită de puii lor și nu-i mai recunosc, și de plante care nici nu știu de semințele lor, — omul știe că are fii, iar conștiința filiațiunii crește cu cât tatăl se apropie de moarte. Până la sfârșit, filiațiunea acoperă individuațiunea și chiar o desființează, încât sentimentul apropierii morții nu mai produce suferință, ci împlinire. Golul pe care bătrânețea lasă impresia că-l sapă în urmă, nu mai rămâne de fapt un gol, din moment ce bătrânul își dă seama că vine după sine cineva, sânge și carne din carnea lui. Ceva străbate aceleași drumuri ale bunurilor agonisite, ceva poartă aceleași nume, ...etc... Incelul cu inelul se încheagă conștiința împlinirii, a înfloririi, a celei de a doua primăveri. Părintele are vârsta primăverii, pentru că vede pe fiul său trăind cu viață din viața sa. Pe ce căi se transmite însă această putere de întinerire,

de la fiu la tată? Căile rămân misterioase, deoarece tinerețea tatălui este un proces intim și nevăzut. Nimeni nu vede inerețea, ci doar bătrânețea. Pentru ochii streini, nu de o intuiție a împlinirii e vorba, ci pur și simplu de o pregătire de moarte, ca orice pregătire naturală. Totuși transmiterea de putere se întâmplă în mod real, deși invizibil în cadrul aparițiilor. Este deci o influență spirituală. Fiul influențează în mod spiritual pe părinte. Să se observe particularitatea acestui raport. Despre părinți zicem că au dat copiii ființa lor trupească, cu tot ce privește întocmirea materiei spre a fi receptacol al vieții. Despre o dăruire corporală nu poate fi vorba, dela fiu la părinte. Rămân dăruirea spirituală, care este totală și exclusivă. Fiul nu poate avea decât puteri spirituale asupra părintelui. De aceea, vom spune în mod corect, că o renaștere prin fiu este o renaștere în spirit. Că lucrurile stau astfel, o dovedește argumentul că, în afară de carecarea semne exterioare, nimeni nu poate ști în mod sigur, ai căror părinți sunt cutare copii. Identificarea se face prin recunoaștere. Părinții își recunosc copiii, declarând că sunt ai lor, că ei i-au făcut. Dacă am cerceta cu atenție sensul acestei declarații de recunoaștere, am vedea că intră în cuprinsul ei mai bogate elemente de cauză de cât de efect. Copiii sunt o cauză pentru părinți, iar nu un efect. Acest element causal al filiațiunii îl implică versurile d-lui Ion Sân-Giorgiu, în strofa a doua a sonetului citat:

*În toamna mea, tu ești o primăvară
Ce-a înflorit, huzur de ceasuri grele
Venind parcă din nou să mă înșele
Cu bucuriile de odinioară.*

Având puterea de a schimba toamna în primăvară, se înțelege ușor în ce măsură copiii sunt o cauză, și pentru ce părinții îi recunosc. Ei recunosc așa cum se recunosc o operă de artă, o faptă cu urmări în viața sufletescă. o idee produsă spre a deveni normă, etc... Actul recunoașterii este deci, în întregime,

de esanță spirituală, adică prin filiațiune, se declară cauza împlinirii vieții. Aici ne apropiem însă de sacralitatea în căutarea căreia am pornit. Orice recunoaștere a unei cauze care depășește haosul trupului, este act de sfințenie, pentru că este un act care făgăduiește mântuirea de moarte și împlinirea vieții. Omul este astfel zidit, încât el trebuie să renască, spre a se mântui. Și renaște recunoscând în afară de sine, cauzele vieții sale spirituale. Filiațiunea este un bun exemplu de cauză spirituală, dar, spre a spune astfel, ea nu e o cauză completă, pentru că, orice fiu, la rândul lui devine tată. Cum să stăpânim amărăciunea acestei imperfecțiuni, pe care d. Sân-Giorgiu o exprimă cu multă melancolie:

*Și totuși, mă gândesc că într-o zi
O moarte ne'ndurată va veni
Și își va stinge zămbetul pe gură.*

N'am voi ca lectorul cronicii noastre să creadă că d. Ion Sân-Giorgiu a condensat în volumul său de sonete considerații asupra sfințeniei renașterii, pornind dela raportul tată și fiu. Tot ce am spus mai sus, constituie numai un comentariu al nostru, asupra sonetului „Copilul”, la care ne-am oprit și am stăruit spre a vedea cum se adâncește problema. Concluzia este de ordin creștin și anume afirmăm că intră în definiția omului: renașterea sa. Ne definim prin aceea că ne naștem de două ori. Odată ca fii, și a doua oară ca părinți. Prima dată apărăm ca os din os și carne din carne, și ocupăm locul astfel în fenomenalitate, a doua oară ne naștem însă din spirit, recunoscând în afară de noi, cauzele care ne împlinesc viața. Acestei renașteri în spirit îi spune d. Ion Sân-Giorgiu „a doua primăvară”, luând metafora sa din faptul înfloririi de-a doua oară, a pomilor, toamna. Motivul pentru care folosește momentul înfloririi secundare de toamnă, reiese din cele expuse mai sus. Anume, putem zice că pomul, toamna se pregătește să moară; el îmbătrânește. Ivirea florilor, pe ramuri, printre frunzele galbene, oprește însă această moarte, și o transformă în viață. S'ar spune că pomul

nu se mai teme de moarte, din moment ce are conștiința vitalității lui. Primăvara, când înfloresc în mod normal, el nu are conștiința vitalității, fiindcă, ieșind din înghețul iernii, el nu se poate compara cu nimic, așa cum fiul nu se poate compara pe sine cu nimic în ordinea creației. Față de conștiință, el a fost creat din nimic, după cum fiii lui Dumnezeu spun că Dumnezeu a creiat lumea din nimic. Fiul devine însă repede părinte, și atunci el se naște a doua oară, — nu din nimic, ci din spirit. Recunoaște adică în afară de sine, puteri care împlinesc viața și-o apără de gândul că se stinge lăsând după sine un gol. Ce poate lăsa omul după sine? Am subliniat că d. Ion Sân-Giorgiu nu pledează pentru o sfințenie a familiei, ca fiind calea unică de renaștere spirituală.

Plecând dela o criză psihologică, — dela un gol de toamnă, d-sa rezolva obstacolul nu prin sacralitate, ci prin cultură. Dincolo de eferm, autorul recunoaște existența poeziei. „Golul” pe care îl simțise era o temporară sterilitate de artist. „Uitata strună” nu mai fusese de mult „încordată”. Iată însă că poetul, întocmai ca un părinte, va recunoaște că are un fiu. Nu sânge din sânge, ci un fiu spiritual. Este ingerul poeziei:

*De dincolo de zări și de ruine,
Desprins din a tăcerilor urzeală
Solemn, al poeziei inger vine.
Și cu un gest ce cheamă și înșeală
El îmi întinde mâinile lui pline
Cu-a laurului veșnică momeală.*
(pag. 8).

Ca orice fiu, și ingerul poeziei n'are alt atribut decât viața, prin care participă la sacralitate, lucru pe care îl mărturisește autorul când vorbește despre străbuni:

*Eu nu-s decât târziu avatar,
Născut și predestinat odrăslit,
Ce crede'n viață ca'ntr'un sacru har.*
(pag. 16)

Tot viață se numește și ceea ce pun poezii în poezie, o viață deasemeni sacră. De aceea, ingerul poeziei este

solemn, el vine ca să consacre, să dăruiască dreptul la sărbătoare. Cine are dreptul de a fi „sărbătorit”? Acela care cere sărbătoarea, care simte nevoia ei, care se lasă atras, „momit”. Pentru ce spune d. Ion Sân-Giorgiu despre gestul ingerului, că „cheamă și înșeală”? Probabil fiindcă după orice sărbătoare, urmează ziua de lucru. Nu decurge însă că trebuie să renunțăm la sărbătoare. Nu mai sărbătoarea împlineste, prin ea se consacră cauza supremă, care renaște în spirit și împlineste. De aceea, Ștefan Georg, poetul german care ni se pare a oferi un model pentru cazul de față, cere direct ingerului solemnitatea:

*Gib mir den grossen feiertichen
Gib jene glut mir wieder die
Mit denen einst der Kindheit
Sich hoben zu dem frühsten
opferanch.
(Der Teppich des Lebens, pag. 15)*

Și d. Ion Sân-Giorgiu mărturisește un fel de a cere sărbătoarea, dela ingerul poeziei. Cererea d-sale este conformă principiului inițial al creației, care este căutarea izvoarelor spiritului. Conțemplația interioară duce la descoperirea unui „cântec pur”, altul decât cel individual:

*Când uneori cobori adânc în tine,
Precum s'afundă ciutura'n
fântână,
Un cântec pur cu gândul tău
se 'ngână
Și-un suflet nou cărarea fi-o
așine.*

Scopul pătrunderii în viața interioară este de a descoperi necunoscutul care sălășluiește în suflet. Dar poetul nu urmărește transformarea acestui necunoscut în cunoscut, ci pe el îl interesează tocmai întâmpinarea necunoscutului ca atare. Fiindcă el caută cauza, el recunoaște că totul îl depășește și plinătatea vine din altă parte:

*Sunt voci necunoscute, sibiline,
Ce spre tăceri de umbră grea te
mână,
Ca să cuprinzi, cu-a ta pioasă
mână,*

Atle înțelepciunii cupe pline.
Se anunță deci „cupa plină a înțelepciunii”, care nu se cuvine a fi cuprinsă de cât cu o „mână pioasă”, iar mai departe autorul pomenește cu ton enigmatic despre „al lumii curcubeu”, dincolo de care se plămădesc:

*Sentințe grav rostite 'n dese
rânduri
(pag. 34)*

„Renașterea” o gândește prin urmare poetul ca fiind în mâna unor puteri depășitoare, care se manifestă prin „sentințe”. Orice sentință de dincolo, noi o gândim însă sacral, ea este un prilej de purificare — trecere dela o treaptă a spiritului, la altă treaptă mai înaltă. Ca o sentință purificatoare invocă poetul moartea aparentă, spre a i se da puțința renașterii:
*Coboară vijeliu din culmea zării,
Să-mi spulbere fărâma de
pământ.
Căci poate, într-o noapte ca de
Paște,
Purificatu-mi suflet va renaște...
(pag. 87)*

Aceeași ideile a înălțării treptate o înfățișează și mai cupmptat, fără patosul rugăciunii psalmice:

*Căci dacă inima treptat
ne'ngheață
Și sufletul spre nesfârșire sbocă,
Din moartea noastră crește-o
nouă 'nalt...
(pag. 88)*

Incheerea pe care o punem noi am vrea să înălțare orice confuzie „evoluționistă”. În comentariul nostru am căutat accentul care se așează pe părinți, iar nu pe urmași. Poetul este un părinte care își recunoaște fiii spirituali. El crește și renaște prin operă. Poetul se sacrifică pentru solemnitatea ingerului poeziei. Bine înțeles, toate acestea numai atât cât are norocul să descopere adevăratele sentințe și să întuiască necunoscutul ca atare. Pentru că foarte just observă autorul:

*...pași noștri băjbăie aiurea
Și tainele ca niște păsări pier.
(pag. 72)*

Ca și păsările care se întorc, repară din când în când și tainele, fie numai în florile de toamnă ale unui pom, de unde le culegem și le închinăm impresionant într-o metaforă, precum a făcut, plin de tălc, d. Ion Sân-Giorgiu.

CONSTANTIN FĂNTĂNERU

Întâlnire rară...

M'am întâlnit cu mine, cel de ieri
Și n'am știut... De unde-aveam să știu?...
Eram pe cărăruia dintre meri,
Ce urcă scări de-albastru-cenușiu..

Și, vrând să trec pârâul înainte
De asfințitul lunii printre cetini,
Eu, cel de ieri, ca un copil cuminte,
Am vrut să stăm de vorbă: „doi prieteni...”

Se insera... și cel de azi, grăbit
Am strâns abia o mână caldă, blândă.
Eram ce-i drept, c'un fir mai cărunțit
Și viața-mi surădea: „Găză flămândă...”

Dar, cel de ieri și cel de azi, pe puntea
Ce două lumi desparte printr'o clipă,
Ne-am îmbrâncit, lovindu-ne crunt fruntea,
Și n'am știut, atunci, în mare pripă

Pe cin' să las să treacă mai întâi...
Prăpastia se deschidea lunatic,
Și noi, becnici fără căpătâi,
Zvârliți din vis... rămas-am singuratec.

CONSTANTIN COJAN

POENI

Am sufletul ca o floare de cimp,
pe care m-am adus-o între file de carte,
să fie în adevăratul ei veșmânt
de ofilire și moarte.

Acum aud cum minutele ei se scutură
și se lovesc de pereți și perdea,
și tot mai răvășite sînt petalele
răstignite pe litera din cartea mea.

O privesc încordat cum peste iluzii
creștetul ei încă tinăr și-l îndoaie,
și ca să-i surprindă suflarea grea
aș vrea să fac noaptea în odaie,

să închid cartea această cu zodie,
în care floarea mea din cîmp culeasă
s'a scuturat de tot și s'a stins,
singură și departe de livada ei de mătăsoasă.

Ghedeon Coca

RÂNDURI...

Cu cel din urmă zămbet și s'a stins
Și cel din urmă strop de viață,
Lucefăr mic, prea timpuriu desprins
În trista, alba oimeneajă.

Rădeai și răsul îți rămase
Pe buzele subțiri și reci,
De parcă cerul își lăsase
Sărutul trecerii de veci.

Din zarzării sub care te-ai jucat
S'a fost pornit un cântec ca o chemare:
Fulg alb, atât de repede-ai plecat
Pe drumul fărâ de hotare.

E-așa pustiu fără de tine
De când te-ai dus la gram stă o mușcată
Și parcă spune: „nu mai vine
A voastră dragă așteptată”.

Iar glasul tău n'o să răsună
Acum aici, acum în altă parte,

Correspondența noastră

Te-om rechema în fiecare rugăciune
Fulg alb, fulg mic, plecat așa departe.

Radu Pătrășcanu

INSINGURARE

Diagoste, dece mi-ai tăiat drumul
În șerpuirea Jăruia îmi răstignisem făptura
De ani m'am frământat să îngenunchi ispită
Ca'n leasa din adâncimi, să-mi îngrijesc
răsura.

Te-am întâlnit în noaptea plină
Lângă boschetul sovăririi mele;
Eream prea vănturat de răcolitirile firii
Ca să-ți fi putut umbri incandescențele grele.

În colțul înnecat, păreai nălucă vie
Naiadă'n pudra sângerică, a zilei rădăcită peste
deu,

Ai desenat pe fruntea-mi dantele 'ngândurării
Și'n suflet picurat-oi note, a unui foarte trist
final.

De când la gleznele-ți, cu mirul frunții
fi-am închinat tribu u 'nsingurării albe,
Meru — cu a stopilor de rugă — am îm-
plorat tăria
Să rupă 'ncolăcirea, a brațelor vrăjite salbe.

Îți dăruiesc de vrei orice și oricând
Cereșec în colț de stradă — ofranda
despărțirii...
E atât de greu să stîngi fărâma de tăciune,
Și să mă speli pe-obraji, de umbrele de
amărăciune?...

VII PEA TÂRZIU

Vii prea târziu. În mine-i toamnă
Și'n inima stoarsă, cenușa-i scântee.

La ce-aș mai năzui femeia,
Acuma când anii spre funduri mă'ndeamnă?

La ce-ai veni, când frunza moare
Și freacă-mă de patimi, în aer s'a stins?
Nu vezi, că pârul pe tample mi-e nins
C'umbrită mi-e viața, lipsită de soare?

Mă simt pe faleza supremei 'nserări
Cu sonrele vieții apus după creștet,
Nu vezi tu femeie, că trupu-mi e veșted
Pe când în adâncu-și se agită chemări?

Sunt liniere ce'noacă totale iubiri
Tăgăsi bengalic din calde acorduri,
Jaluzele vremii s'astern peste doruri
Vii prea târziu, de acum retrăiesc noian de
amintiri.

Topor Vscvolod

DE TREI TOAMNE

De trei toamne și trei primăveri
tușese o tusea seacă și grea
Mi-am măcinat plămâni scupând
Mi s'au stins ochii plângând.
Mă plimb dimineața și seara prin parc,
Să-mi mai prelungeșc viața c'o zi
Să-mi mai gonesc durerea și gîndul
Uitarea voiesc să-și aștearnă vâlul.
Prietenii m'au părăsit pe rând
Rudele s'au depărtat de mine plângând
A rămas lângă mine, doar mama, săracă
Să se roage la Domnul, mătănuși să facă.
Dar de toamna asta să scap, nu știu
Plămâni și obraji s'au supt
Amintirile triste m'au copleșit și m'au rupt
Din viață m'au luat aproape de viu.

MIRCEA IONESCU-SULZER

E NOAPTE

E noapte luminată de luna de argint
Și stelele în ceruri par bobi de mărgărit;
Lumina tremurând coboară pe pământ.
Ca un lițoliu de-aur pe-un negru, trist
mormânt.
Pe gingașa ta frunte încet s'au scuturat
Păreri de rău uitate, iar sufletu-ți curat
Se bucură'n tăcere căci, astăzi mie, lui,
Noroc îmi fu atât că noi doi ne-am văzut.

De-acuma nu vei merge, nu mă vei părăsi.
Pe sărutul tău eu gura cea arsă-mi voi lipi;
În neagra 'ntunecime din depărtări te sorb
Pe tine, rază care treci haosul cel orb.

Aș vrea ca'n este rânduri, — dac'aș putea —
s'adun
Cenușa de cîrînte, de vîntul cel nebun
În cale 'mprăștiată. În luna lui April
S'a spulberat castelul clădit de un copil.
Aș vrea în noaptea asta, pe un păgân altar
Să gust iubirea sfîntă, — al inimilor har —
Acuma-i clipă'n care și vîntul a tăcut
Și freacă-mă de frunze în noapte s'a pierdut.

Ci vino tu, mireasă a sufletului meu,
Ce mi-ai făcut plăcere din ce mai dulce rău!
O soartă nemiloasă din brațe mi te-a smul,
Dar, să te dau uitării, iubesc-te prea mult!

Vină'n a mele brațe, vei sta la pieptul meu,
A tale prea dulci buze le-oiu săruta mecu.
Căci, — poate —, încă măine al stelelor norod
Veni-va cu argintu-i Val dragostei prohod.

CÂNTEC

Frunzele late, cu nervii bătrâni,
Câte vînturi le bate și le usucă!..
Iarba cîmpiei aduimecă săni
Ai verii smălțate, cu apă, — pe ducă...

Prin ramuri uscate, duhul jilav
Al nopți de toamnă nu șueră, cântă!..
Sare și rade bătrînul zvăra
Și gabenu 'ntinde pe zurgă înfrîntă!..

Mirezmi rădăcite, sînuri de flori,
Le caută nîntul, le 'mprășteie firea;
Ușor, funigei, tristelor hori
Le deapănă pînza și toată mahn'rea.

Velele-i grele seara le lasă.
Cine 'i uită'ntristarea, cine parfumu'
Multor zorele? Toamnei nec-i pasă
De vise și-duce tristeți cu duimul

MIRESE...

Femeie, te-aștept ca'nserarea un duh
Să-i farmece somnul, te voiu troeni
Cu dorul din mine, cu flori de vîzduh.
Mireasă din lume! când oare'i veni,
Să văd ce'i adăncul din fructul lumesc.
Cîmpia 'nsor'tă s'ot poa stăpâni?

Te-așteaptă blestemul din simț omeneșc.
Vadul din mine ce-și caută apa...
Au fosti despărții, dar azi se unesc!

Mireasă eternă! lovește cu supla!..
Te-aștept și pe tine, supus și senin.
Pe t'ne stă lumea. Tu ne ești talpa.

Chiar zeii, la tine de mult se închin
I valuri de lume-și jertfesc pe altar...
Tu ai Vecinicia spre car' Ei suspin!

Miresele mele, vînt caut hoinar,
De ani, printre lume, vîntu și 'n vis.
Sperana din mine respiră mai rar.
O! Astăzi pleca-voi spre voi în Paradis!

Traian Costa

Jean Icar

Dintre toate cele pământești, dragostea este desigur lucrul cel mai greu de lămurit. În definitiv, într-o viață în care ai atâtea pe cap, de ce să-ți pierzi, dintr'odată, așa nelam-nesam, tocmai capul pe care ai atâtea lucruri și lucrurile acelea să rămână în aer și, singure, să se încurce între ele atât de rău, că nimeni să nu le mai dea de rost. Ori, un om are un creier și un echilibru, și el rotunjit într-o formă a lui, să facă și el ce poate, sub un cer care înșiră în lung și în lat atâtea stele și care se spune că sunt încă mai multe și mai multe în alte și alte ceruri, al căror sfârșit nu există, nu există pur și simplu.

Și deodată să nu-i mai rămână nici asta. Fiindcă în dragostea mare, în dragostea adevărată, așa se întâmplă. Din nenorocire, oamenii s'au învățat să vorbească de cer, de stele, și de moarte, cu aceeași ușurință cu care vorbesc de castronul din bucătărie. Și pentru că vorbesc atât de ușor, au început să nu-și mai creadă propriile cuvinte. Dacă îl întrebi pe unul ce înțelege prin „dragoste”, va tuși, se va bălăbi și-ți va răspunde: „Așteaptă...”. Să-și aducă și el aminte de vreo frază onorabilă citită sau auzită pe undeva, fiindcă așa vorbesc oamenii unii cu alții... Stelele, cerul și moartea, acestea sunt lucruri ce nu se pot pomeni atunci când ai de gând să vorbești serios.

Și totuși, dragostea, dragostea adevărată, te smulge din lume, din inteligență și din onorabilitate și te duce departe, departe, într'un voiaj foarte neprevăzut, ca în vis, din care însă, de obicei, te întorci tot în locul din care ai plecat, cum te trezești dimineața.

Bărbații, care sunt, în general, niște inși ce pun mult preț pe un fel de seriozitate și de inteligență a lor, se feresc de dragoste, ca de mama dracului. Fiindcă, spun „Nu vreau să mă încurc”. Femele, în schimb, fiindcă n'au nimic de încurcat, sunt veșnic pregătute de plecare. De aceea, de fapta lor, în lume, se leagă poezia, ceva ce e altceva decât inteligență, și un fel de seriozitate, iar, dacă e gravă, este desigur gravă cum e cerul grav și cum sunt gravi ochii oamenilor, și ai oamenilor atunci când uită să fie inteligenți. Vedeti: avem în față două lumi, una mică, și mărginită, cu legile ei mici și marginite, — și alta ale cărei plajuri le știe numai Dumnezeu.

Iar dragostea, e din lumea lui Dumnezeu. Și lumea asta nu poate decât să te încurce foarte. Deci, ferii-vă de ea cei ce țineți cu orice preț să vă faceți castele pe nisip. Ei, desigur, nu-i tot una să-ți pui floare la butonieră și să pornești în crailăc. Nu-i tot una cu dragostea ce te trece cu nasul prin moarte, ca printr'un ciudat parfum — și în care poate să-ți sară cât colo floarea dela butonieră, aerele de fante și tot ce și-a fost drag la D-ta, în lumea asta vremelnică...

Așa gândea, gândea și se scărpină în cap, dintr'un tic, neînțeles dar nu mai puțin persistent, Petru Găina, un fel de student dintr'un oraș universitar din Transilvania, — un fel de student fiindcă numai de carte nu se ținea, din cauză că își găsisse o vocație mult mai adâncă: aceea de a comenta neconștient tot ce se întâmplă în lumea asta. Fiindcă viața, spunea el, dacă n'o înțelegi, la ce drac o mai trăiești?! Materie cenușie în cap, pfui! nici măcar roz sau albastru! Dacă nu-i frumoasă, cel puțin să folosească la ceva. Și de aceea Petru Găina gândea, gândea mereu și se scărpină în cap. Din cap, îi cădea mătreața pe hainele toldeana de culoare închisă, ca pudra pe rochiile femeilor — și o sufla alternativ apoi de pe umăr drept și stâng — și astfel Petru putea să albe impresia că nu e un om care nu are chiar nimic de făcut.

Ceeace e interesant de data asta nu este însă acest Petru Găina cu filozofia lui înaltă, ci motivul, da, un motiv foarte interesant — care îl făcea pe Petru să-și pună iar în mișcare materia cenușie.

O întâmplare cu adevărat curioasă. O întâmplare pe care bărbații serioși au considerat-o ca pe ceva neserios, dar pentru care cucoanele din oraș au plâns și au visat mult, în taină. E vorba de Alexandru Ardeleanu. Alexandru Ardeleanu era, — este încă, dar parcă ne e mai ușor și tuturor le vine să spună ca noi: „era” — este deci sau era, un tânăr arhitect din oraș, de mare viitor. Om de vreo treizeci și cinci de ani, lui i se datorau cele mai frumoase vile din oraș; cât despre înfățișarea lui, nici ciobanul din Miorița nu era mai frumos. Cât despre ochii lui, acolo era treabă de pictor, nu de sculptor. Adâncul lor întunecat, avea un întunecare nu de ape moarte, ci de noapte fără sfârșit. Lucruri ce plac femeilor (care de pe la cincisprezece ani încep să scrie în jurnalul lor intim acest interesant lucru. „In ochii lui e infinitul” — la care un bărbat nu s'ar gândi niciodată).

Însăși, nu de frumusețea lui Alexandru Ardeleanu e vorba aici. Ci de un foarte ciudat fel în care omul acesta a știut să-și strice viața, adică o carieră ce se anunța strălucită, relațiile pe care le avea în lumea bună a orașului și alte chestii de astea, pe care un bărbat serios nu le poate desconsidera. Fiindcă, iată, toată lumea vorbește de plecarea acestui tânăr domn, de plecarea lui definitivă, nu în capitala țării, cum au făcut-o atâția alții, nici în străinătate ca să-și desăvârșesc studiile, ci nici mai mult nici mai puțin, într'o armată colonială din extremul orient. Iată o hotărâre ce ține de romane și care în romane e foarte palpitantă fiindcă îl criticaseră, devenită foarte mândri, ei știau de ce, dar ceace dacă se întâmplă în viață, mai ales într'un oraș burghez, este socotit mai curând că ține de nebunie.

Sunt mai bine de cinci luni de când a plecat Alexandru Ardeleanu. O lună după divorțul lui. Prietenii lui la început au crezut că glumește, apoi, necrezându-l încă în fond, au simulat că îl cred pentru că poată serba evenimentul printr'o săptămână de chefuri, după această săptămână de chefuri, când toți se apucară, de data asta, de o cură de desintoxicare — laxative, comprese și alte celea — deci lucrurile păreau a reintra în făgașul lor, Alexandru se urea în tren și dus a fost. Au primit ultima lui carte poștală din Marsilia, din ziua când se imbarcase pe vapor.

Toată lumea a rămas năucită. După ce l-au mai comentat câteva săptămâni în toate felurile, punctul de vedere se transformă pe nesimțite. Până la urmă, cei ce îl criticaseră, deveniți foarte mândri, ei știau de ce, și nu scăpau nicio ocazie, când întâlneau un străin, să strecoare, în cursul conversației și câte o frază, despre „Bunul meu prieten arhitectul Ardeleanu, care s'a făcut budist. Da, domnule, a plecat în India. Era un băiat excepțional”. (Adică noi toți, suntem excepționali, în grupul nostru, Ori căruia dintre noi i s'ar fi putut întâmpla lucrul acesta). Oamenii, dealfel, nu scapă nicio ocazie să se laude, indiferent cu ce, chiar cu faptele altora.

Din toată lumea asta, însă, numai Petru Găina știa ce știa. Fiindcă Petru Găina era vărul eroului, în primul rând, și mai ales pentru că avea ochi să vadă și materie cenușie (să nu se ierte repetiția prea deasă a acestei expresii care nu ne aparține nouă, ci lui Petru însuși) să înțeleagă.

Adică să înțeleagă că Alexandru își mâncase viața, cel puțin pentru câțiva timp, din cauza soției lui. Da, din această ciudată dragoste pentru soția lui, o dragoste

lungă și nenorocită, nu, nu nenorocită ci steampă, steampă cum poate fi o grădina steampă, fără fiori și fără roade, cum poate fi un cap steampă — și alte lucruri în lumea asta, care dă din ea rareori bine și de multe ori, rău, dar dă neconștient. Cât despre stercielune, tot Petru gândea, e mai rea decât moartea. E gol, e neant.

Iată un subiect ce ar putea consuma o mare parte din mătreața capului lui Petru Găina. Dar nu de el vrem să ne ocupăm. Nu de el, ci de ciudata dragoste a lui Alexandru Ardeleanu, care ne va arăta că felurile prin care un om se poate pierde pe sine sunt, din nenorocire, nesfârșite.

Așa dar, arhitectul Alexandru Ardeleanu, fusese, după cum am mai spus în treacă, înșurat și divorțat cu o lună înainte precipitativ lui plecării. Despre soția lui, Stella, se spunea, în general, în cercurile din care făceau parte, că este o ființă oarecum apatică. Femeile, erau pornite să nu vadă în ea o concurență, fiindcă bărbații lor nu ajunseseră încă să-și „modernizeze” gusturile — nici măcar n'o pretindeau, și o preferau, la cinematograful de exemplu, pe Mae West, Chaterine Hepburn, fiindcă cea dintâi era „o femeie” pe când cea de a doua o „sluțenie ciolănoasă” — iar Stella, deși trecută peste douăzeci de ani, n'avea după părerea lor, „nici în clin nici în mănecă, cu o femeie”. Părea mai mult o adolescentă încă neformată — lucru ce în adolescență e frumos pentru că promite o înflorire viitoare, dar peste vârsta de douăzeci de ani e timpul să se considere a fi un fel de „neisprăveală”. E adevărat că doamnela din oraș își cunoșteau destul de bine bărbații, fiindcă multă vreme Stella nu deșteptase în nimeni nici o pasiune. Soțul ei, chiar, deși nu se interesa de alte femei, nu părea să se poarte cu nevasta lui ca un bărbat îndrăgostit. Cu atât mai mare fu surpriza, când un tânăr domn venit de curând dela studii din străinătate, dădu curând semne de a fi foarte turburat în fața acelei neinteresante doamne Ardeleanu. Și acest tânăr doctor era tocmai unul din oamenii pe care se conta ca să mai schimbe „atmosfera sentimentală” a lumii bine din oraș. Însfârșit și asta trecu, era o excepție din care nu se putea trage nicio concluzie, arhitectul Ardeleanu cu soția lui continuau să facă și să primească vizite, iar Stella să fie considerată ca o simplă figurantă necesară în reuniunile mondene.

Divorțul lor fu primit, deci, fără prea mare mirare. Intrucât dela început se decretase că Stella nu era o femeie, pe când soțul ei era un bărbat care ar fi putut să facă o pariidă mai bună, despărțirea lor fu considerată ca un sfârșit al unei erori și un început al unei „întrări în normal”. Oamenii din afară au totdeauna

există femeile, ar comenta desigur Petru Găina. Un bărbat care se la după o femeie pe stradă, fură acest timp aproape totdeauna unor discuții despre „probleme mari care peetelește soarta omenirii” — indiferent din ce domeniu — cu alți bărbați, pentru moment detașați de tot ce ar însemna „preocupări neserioase”, sau unei activități care prin ea însăși peetelește soarta omenirii.

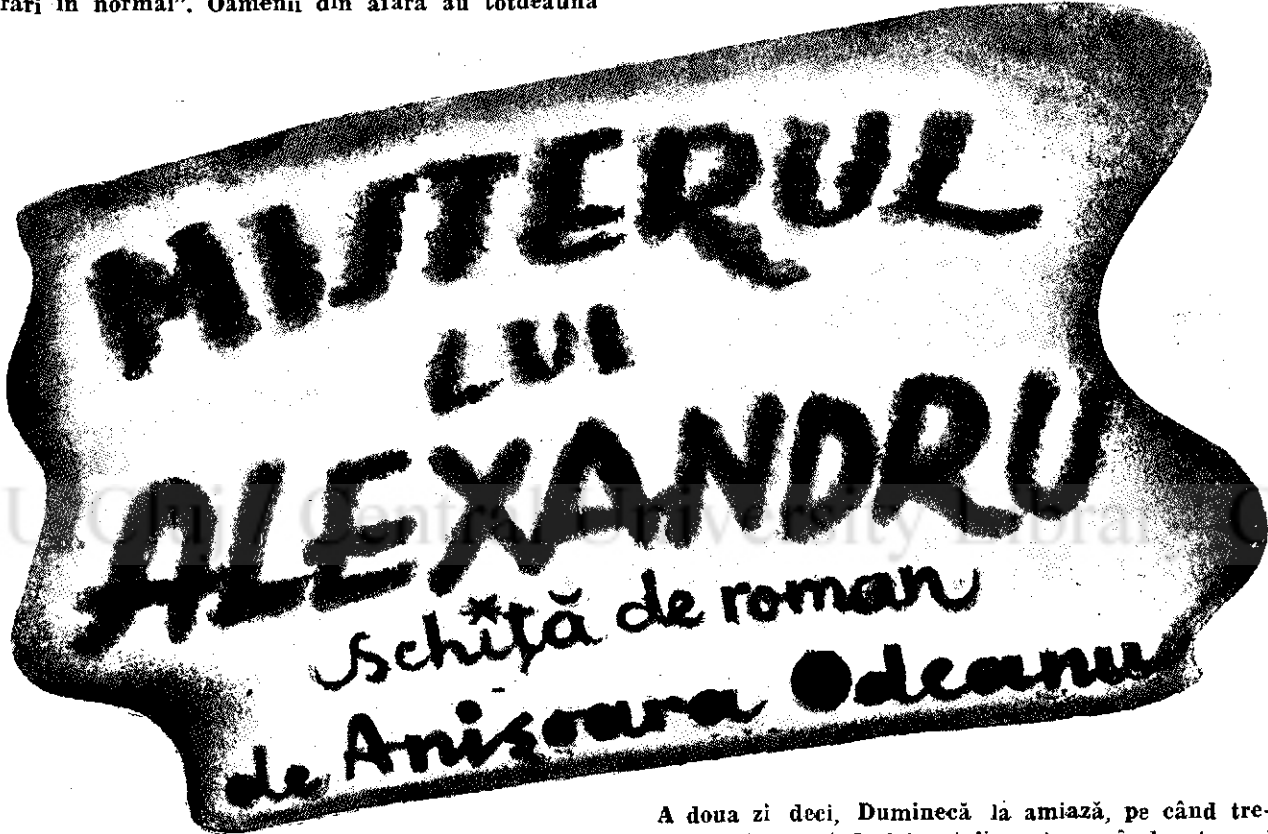
Așa dar, în acea zi, Lucian a rămas să aștepte zădărnice în cafeneaua aceea din colț, într'un anumit colț al cafenelei anume ales de el pentru a-și putea debita ideile în liniște, din cauza unei fete oarecare și-a unei primăveri despre sensul metafizic al căreia Lucian pregătea chiar o sumă de parodoxe foarte interesante pentru un articol care urma să-l publice, în revista literar-cultură din localitate.

Fata coti de mai multe ori, până ieși din centru și ajunse în cartierul vilelor. Pășările ciripeau aici în grădini, copiii se jucau pe stradă cu cerul și trotinetele, servitoarele băteau covoare în grădina, cu mânele sufleteate și legate cu basmale viu colorate, la cap, câte o fântână fărăia sub vre-un umbrar, și peste toate era acel zumzet al primăverii, parcă tot pământul și cerul fermentau ca să iasă peste tot culori și lumină, culorile amplificate de lumina și lumina de culori.

La un moment dat, când arhitectul Ardeleanu începuse să se obișnuiască cu această mare armonie în care fata subțire și albastră din fața lui se integra tot așa de bine ca și copiii ce se jucau pe stradă, toată beatitudinea lui se sfârși într'un mod cu totul neașteptat: tânăra domnișoară se opri, deschise o porțiță de grilaj de fier și intră într-o curte la fel de înflorită ca și celelalte, spre o vilă care era și ea albă și grațioasă ca toate cele din cartier. Strada Florilor No. 9 bis era scris pe tablății.

Nu ne vom ocupa de starea sufletească, a eroului nostru, după acest incident. Vom menționa doar că, trezit din plăcuta toropeală, s'a întors să-l găsească pe Lucian, cu remușcări în suflet pentru „neseriozitatea” de care dăduse dovadă, dar Lucian nu mai era acolo — unde așteptase mai bine de un ceas.

Toate lucrurile s'ar fi oprit aici, dacă a doua zi, Duminecă dimineața, arhitectul Ardeleanu n'ar fi încercat să-și ispășească greșeala din ajan, invitându-l pe prietenul lui pentru aceeași oră în aceeași cafenea. În ziua precedentă fusese reținut de niște „afaceri urgente” minți, ca să nu se blameze, în biletul pe care-l lăsase la gazdă.

un punct de vedere al lor asupra vieții altora și după cum lucrurile se întâmplă cum le văd sau aștept, le socotesc normale sau anormale.

Însfârșit, prin ce se deosebea eroul nostru de lumea din oraș, e greu de spus. Fiindcă, după cum vărul lui, Petru, știa prea bine, și după cum știm și noi, fiindcă e eroul nostru, această atât de neinteresantă Stella, fusese, ea însăși, motivul pierzării lui.

Și iată cum se întâmplase: Cu opt ani în urmă, pe când Alexandru isprăvisse facultatea și începuse să se lanseze, mergea, într'o Sâmbătă dimineața, să-și întâlnească un prieten la o cafea din centru. Era o zi de primăvară, cu lumină argintie, ușoară și cu o boare de vânt care legăna ușor frunzele copacilor din grădini, draperiile de mărgele de lemn dela ușile frizerilor și colturile fetelor de masă scoase pe stradă în fața restaurantelor. Totul era molcom, tandru și se petrecea pe amănunte. Iar, primăvara, se pare că și sufletul se sensibilizează și receptează lucrurile foarte mici, care numai dela înălțimea pisicilor și căștilor par evenimente: un zbor de pasăre, o mișcare înecată de umbre.

După toate probabilitățile, deci, și eroul nostru era oarecum dominat de ușoara vrajă a începutului de April. Trecând prin fața catedralei catolice, îi fu atrasă atenția de ceva neobișnuit ce se petrecea pe acolo. Acel ceva neobișnuit, văzu în momentul următor, era o tânără fată care cobora treptele. O fată înaltă și subțire îmbrăcată în ceva ce avea culoarea cerului luminos din ziua aceea. Și era atât de subțire și se unduia în mers, parcă o legăna și pe ea vântul. Se potrivea atât de bine cu tot ce se întâmpla în jurul ei — simți tânărul domn, încât o privi cu plăcere.

Fata trecu pe lângă el fără să pară că l-a văzut — și l-o luă înainte. Arhitectul Ardeleanu, își aduse aminte dintr'odată că prietenul lui, Lucian, pe care trebuia să-l întâlnească la cafenea, era, în definitiv, un om destul de plicticos. Mai ales într'o zi ca asta. Fiindcă Lucian, tânăr inginer, era atât de absorbit de meseria lui și rezolvase oarecum problema „perpetuum-mobile” — lui cu propriul său creier și cu propria sa gură, încât era în stare să gândească și să vorbească douăzeci și patru de ore în șir, fără să mai lase pe altcineva să plaseze un cuvânt. Pe de altă parte mai avea un tic, o ortografie specială sonoră, tot monologul lui interminabil era refrenat până la obsesie de un fel de sgomot care constă în a-și trage nasul, ca un om care n'are batistă, acolo unde virgula sau punctul cereau o mică pauză.

Iar ceace vorbea era bineînțeles în legătură cu meseria lui. Mai mult încă, Lucian, bolnav de inteligență — după părerea lui însuși, chiar — ajunsesă să lege ingineria cu filozofia, dând naștere la ceva ce el numea „Filozofia tehnice”. În fine, un om extrem de interesant, care lui Alexandru Ardeleanu îi folosea uneori, fiindcă multe din lucrurile spuse de Lucian erau juste, și de aceea îi dăduse întâlnirea pentru dimineața asta. Probabil, bărbații ar fi mult mai inteligenți, dacă n'ar

tate, gândi Alexandru, foarte mirat de acea apariție neașteptată.

Fu informat, o oră mai târziu — Petru Găina trecu pe lângă el cu un „salut! La cafenea la Ghiță!” — repede, ca să nu se oprească și să nu fie nevoș să-i prezinte fata (căreia probabil îi făcea curte și se temea de concurența frumozului văr, gândi Alexandru, care știa, din alte dați, părerile vărului său despre el). În ziua aceea, pentru întâia dată, privirile fetei se opriră asupra lui. Și pentru întâia dată îi văzu fața bine. Era brună, un cap mic, cu trăsături regulate, cu părul pieptănat ca al madonelor și cu oarecare malipozitate în ochi.

O oră mai târziu, după ce așteptase la cafeneaua lui Ghiță, mai nerăbdător decât ar fi fost normal, Petru Găina sosi și îi spuse tot: Da, era adevărat, părinții nu-i mai trimiteau nici un ban, de când îl tot întrețineau pe la școli putea să ajungă ministru, dacă ar fi fost ceva de capul lui, spunea el. Idiții lui de elevi pe care-i medita rămăsesera repetenți, iar el, Petru, trăgea pe drau de coadă. În plus îi mai căzuse și fata asta pe cap, o tânără demozelă din Sibiu, candidată la măriș, care stătea acum la Cluj la mătusa ei, fiindcă, își închipuiau părinții ei probabil că aici fiind un oraș universitar poate face o partiță mai bună decât la Sibiu. Hainele negre, Petru le mai avea, dar le ținea pentru când o întâlnea. Fiindcă o întâlnea rar; fata era încrezută și mofuroasă. De dimineață, o întâlnise din întâmplare. I-a explicat că a fost la arena de sport să se antreneze pentru concursurile sportive ale studenților, de fine de an. Fetei îi plăceau sportivii, vorbea cu multă admirație de unul Karl dela Sibiu campion de sky, dar el Petru Găina va ști să-l facă praf pe Karl, cu inteligența lui. Toată problema se punea, de unde să câștige bani, fiindcă peste două săptămâni fata pleca la stațunea balneară G... și trebuia să meargă și el acolo, altfel „nu mai făcea nici o ispravă”.

— Ce zici de fata mea? Își consultă vărul, „Am văzut eu cum te-a privit. Dacă mi-o sufli și pe asta ești mort... pământ, pentru mine. Ai înțeles?”.

— Drăguță, mormăi Alexandru.

— Dracu! protestă Petru. Misterul personificat. Ai spune că nici nu se poate ține pe picioare de fragilă e. Un copil pe care trebuie să-l protejezi neconștient, că-l mănâncă „bau”. Și totuși, vezi mă, vreau, femeile astea care seamănă cu niște porumbițe sau cu niște trestii, sunt mai puțin vrednice de protecția unui bărbat de cât acelea sub pașii cărora duduie strada.

Sunt desigur blânde și grațioase ca pisicile, dar viclene și egoiste de nu mai pot. Iar în sufletul lor... inghet, neant. Adică ce să mai vorbim de suflet la o femeie, Asta, Stella, sunt sigur că nu face decât să-și cultive fragilitatea, să se uite în oglindă când plânge, când râde, să vadă în ce fel îi stă mai bine: să plângă sau să râdă. Să vadă cum trebuie să-și facă ochii mai nevinoși... și gura mică, mică — și asta-i tot. Dacă-i spui că asta nu-i o viață, izbucnește în râs, nu fiindcă i se pare caraghios ce-i spus, ci pentru că are dinți albi și râsul cristalin. Iar noi, mă, ne tâmpim... ne tâmpim, și devenim din ce în ce mai inteligenți și o vedem deodată că se intristează și privește undeva departe, dar nu pentru că ar fi înțeles ceva, ci pentru că, într'o anumită lumină, care tocmai cădea în locul unde era, știe că îi stă bine să fie tristă și să privească departe.

Dobitocii cad în cursă. Dar așa deștepti ca mine își dau seama de realitate. Și totuși „lumea zice că sunt beat, dar eu sunt amoretzat” fredonă, ca încheere Petru Găina, mai cerând un spritz, la socoteala vărului său bineînțeles.

Bietul Petru Găina. Dacă ar fi știut că, peste cele două săptămâni, cel ce va pleca la G. nu va fi el, ci vărul său Alexandru. Da, Alexandru Ardeleanu se hotărâ să se odihnească și el un pic, și stațunea G. cu liniștea ei, cu aerul ei de munte, era locul cel mai nimerit.

Iar, de aici încep toate.

Fiecare dragoste începe într'un fel, fiindcă fiecare lucru trebuie să înceapă într'un fel. Dacă stai să te gândești și te feresti să te păcălești singur, trebuie să recunoști că nici în cazul D-tale, cum aproape nici odată nu se întâmplă, dragostea n'a venit ca un fulger sau ca un cataclism. După aceea oamenii uită. Ei spun lucruri care numai bine hrănesc imaginația școlărilor și li fac să viseze cai verzi pe pereți. Așa de exemplu, „de când am văzut-o întâia dată, s'a făcut o lumină în mine și am simțit că este Ea”. Ei bine, nu... Marea dragoste, aceea care peetelește o viață, începe ca un cancer, adică nici n'o simți. Când a început să te doară și vrei să vezi ce se mai întâmplă și pe acolo, nu mai e nimic de făcut.

Pe de altă parte, pe o femeie e greu până s'o iei în serios. Dar când începi s'o iei în serios, eu cât e mai neserioasă cu atât îți pune mai multe probleme. Femeile și bărbații ar trebui să fie un ins de un al treilea sex ca să-i înțeleagă. Intre ei, nu e nici o puțință de a se înțelege. Un bărbat, judecă femeia după el, îi dă deci toate însușirile lui. De aceea femeile sunt mai interesante decât bărbații, fiindcă sunt create de ei. Bărbații, trebuie să se mulțumească cu ceace spun femeile despre ei și asta e în cel mai bun caz, „are mister”, sau „e foarte dulce, mănca-Lar mama”, iar în cel mai rău, după cum știți și Dv. „mi-a distrus sufletul, mizerabilul”.

Sunt și femeile cu inteligență bărbătească. Pe acelea, bărbații le înțeleg mai ușor, și sfârșesc prin a nu se mai ocupa de ele, fiindcă nu le aduc nici o problemă nouă.

Stella, după cum pretinde și filozoful nostru oficial, Petru Găina, era „un fel de pisică îmbătăită de propriul ei tor”.

Alexandru Ardeleanu o întâlni, bineînțeles, în stațunea G... și chiar în dimineața următoare sosirii lui. Stătea în par și citea o carte, iar, pentru completarea decorului, era îmbrăcată într'un costum tirolez.

Când trecu Alexandru, își ridică ochii, la început furioasă parcă pe acest om care i-a turburat liniștea, apoi îi surâse. Intrară în vorbă, foarte simplu, Da, știa și ea, aveau un prieten comun pe Petru Găina, „un băiat excepțional de inteligent” adăogă Stella cu multă convingere.

Vorbiră de toate. Da, se ducea în fiecare zi să se roage sfântului Anton.

— Sfântul Anton e sfântul care ajută domnișoarelor să se mărite, o tachiină Alexandru.

— Știu, răspuse fata cu gravitate. Eu îi rugam să-mi aducă în cale un bărbat pe care să-l pot admira îndeajuns ca să-l pot iubi, îl privi în ochi, înroșindu-se ușor.

— Și eu care să te mărit... adăogă Alexandru.

— Natural, răspuse Stella, numai asta e dragoste. Un bărbat numai în felul acesta poate dovedi că iubeste o femeie.

Alexandru o asculta cu multă atenție. O compara în gând cu toate femeile pe care le cunoscuse: nici una nu-i vorbise așa de simplu, de naiv. În fond, Stella avea dreptate.

Dansatoarea Ilona poza în Mafă-Hari, ea nu înțelegea nici dragostea veșnică, nici căsătoria, — doamna Preda ilustra tot ce spunea cu citate franțuzești și ceace spunea nu era atât de interesant, cât ceace spunea Lucian de exemplu și nici atât de nou pentru Alexan-

Într-o zi se formară noi plutoane de instrucție și părăsirăm *Cuadra* în ordinea vechimeii.

Furăm lăsați să ne grupăm pe simpatii, căci mulți legionari străini nu prea știau spaniola și trebuiau să se ajute unul pe altul în privința vorbirii.

Enrique Soler, José Moreno și cu mine ne ținem scai unul de altul. Nu ne despărții nimeni. Chiar în noua baracă dormitor avurăm paturile vecine.

Când furăm echipați din nou, trecuți pela duș, rași, pieptănați, ferchezuți, nu ne mai recunoscurăm. Eram chipuși acum.

Îmi ajustam un fir de mustăcioară subțire, „ouță“, ca vedetele masculine dela Hollywood și-mi trântisem capela cu ciucure roșu pe o sprânceană, așteptând cu nerăbdare să mă duc la *dancing*-ul din *Poblado*, s'o dau gata pe Mercedes. Uniforma bine croită mă prindea mai bine decât hainele civile. Cel puțin așa mi se pătea.

Șeful nostru direct era sergentul instructor Esteban Lafarga, — un francez blond, tumos, cu părul ondulat, cu ochii de un albastru intens și lața roză, copioasă. Purta pe mână trei galoane de rânit, iar pe piept agățatori pentru vreo șapte decorații.

— Mi se pare că printre voi se află un român? întrebă.

— Eu sunt!

Și ma prezentai cu formula reglementară.

— Știu să joc table?

— Desigur!

— Bravo! Ești omul meu! Să poștești disează să-ți trag o batae cu la...
— Cunoașteți Brăila, mi sargento?

— Te cred!... Un an încheiat am colindat toate orașele din România după o muiere. Ea mi-a mâncat sufletul și m'a făcut să ajung pe-aceia.

Atunci juca table foarte bine. Știa toate numirile zarurilor pe urcește și toate giucurile care se fac la joc, — iar pe deasupra, nu se supăra când pierdea și când îi „făceam răcă“.

Viața la campament deveni plăcută.

Plecăm la instrucție destul de târziu. Reveneam la pranz pentru masa.

Făceam două ore de siestă. Apoi, iarăși, instrucție sau teorie.

Mănuirile de armă erau ușoare și puține. Trebuiau însă executate lătră greș.

Nici teoria nu era complicată. Învățam că legionarul este o itină aparte, care disprețuște totul în atara de legiune; ca el trebuie să lupte și să moară fără șovăire; că are îndatorirea să sară în ajutorul camaradului care l-ar chema prin singurul: „A mi, la legion!“; — „la mine, legiunea!“ chiar dacă cel care-l cheamă nu l-ar avea dreptate; că nu recunoaște alți șefi decât pe cei dela legiune; că are îndatorirea să meargă cu măreție și eleganță, — *con soltura y aire*; că nu-și va părăsi niciodată un camarad rănit în luptă, chiar dacă ar fi să cadă alături...

Grija noastră de căpetenie era curățenia veșmintelor, a trupului și a armelor.

De-ale mele se ocupa Moreno. În schimb, îi cedam, la pranz și seara, porția mea de vin și-i cumpăram cele de trebuință pentru toaleta: săpun, lama de ras, praluri de dinți, periașă, țincaș pentru abrit pantofii de pânză, ceară pentru curelărie, șmirghel pentru arme.

Valencianul nu-și oprimea din soldă nicio lăscă. Trimetea toți bănuții lui, nevetei și copiilor, așa cum le făgăduise la plecare.

Îl ajutam cu dragă inimă. Bani aveam mai mulți decât imi trebuiau, în poida vizitelor tot mai dese la *Poblado*, în tovărășia lui Enrique Soler, care începea să se cam tragă spre băutura.

De altminteri, cine nu bea la legiune?

Solda era mare, vinul la *Suministro* costa cincizeci de centimos litru cu sticlă cu tot, iar ca să nu îți socotit beat se cerea să poți veni la apel în patru labe și să bălbăi „Prezent!“ la auzul numelui.

Bunii ochitori primeau ca premii sticle de coniac; la pranz și la cină se da vin; la sărbători și la zile mari se făceau „mese legionare“ când se serveau două trei feluri de vin, la discreție.

Fără să vrei, te pomenai îndrăgind paharul.

Beai pentru că aveai bani de prisos, pentru că plictiseai, pentru că voiai să uiți unde te afli, pentru că te frământau doruri și regrete, dar mai ales beai pentru că și ceilalți beau.

La cantine se găseau vinuri infundate, rachiuri de tot soiul, licheoruri franțuzești de marcă și coniacuri fine. Iar la *Suministro*, — care era un fel de centru de aprovizionare, — se aflau zeci de vedre de vin negru, gros și tare, care ardea pe mațe ca vitriolul. Din ce podgorii provenea, nu se știa; nimeni nu văzuse niciodată vreun poloboc so-sind la *Suministro*, deși se consumau, zilnic, sute de litri.

Legionarii nu erau pretențioși. Băutura în sine îi interesa mai puțin decât efectele ei... Beau omul nu atât din plăcere, ci ca să se îmbete.

Iar eu nu eram mai breaz decât ceilalți, cu singura deosebire că nu beam otrăvă dela *Suministro*, ci vinuri mai bune, dela cantine, sau dela *dancing*-ul unde Mercedes continua să cânte și unde eram socotit un fel de iubit al ei „legitim“.

*

În plutonul de instrucție de sub directa comandă a sergentului Esteban Lafarga se afla un legionar numit Jean Walter, căruia dela început nu-i plăcuse ochii mei.

Sunt astfel legi ale simpatiei și antipatiei cărora greu le poți desluși înțelesul.

Omul acesta era tare ciudat. Avea un trup de uragutan, cu picioarele crăcănate terminate prin labe mari, cu pieptul vast, cu brațele lungi și mâinile groase cu degete scurte și unghiile mici, lătarețe; chipul îi era brutal, cu nasul cărn, ochii mici, fruntea îngustă și gura împodobită cu dinți colțuroși, de fiară. Judecând după înfățișare, l-ai fi luat drept un perfect imbecil, bun să figureze în muzeul anatomic al unei clinici neurologice.

În pofida acestor aparențe, Jean Walter era de o inteligență deosebită. Vorbea mai multe limbi, mânuia cu vioiciune spiritul și ironia, avea tot soiul de cunoștințe cari alcătușeau așa numita cultură generală. În timpul liber citea cărți serioase, juca șah, studia araba cu ajutorul unei gramatici pe care și-o procurase naiba știe de unde. Era un om serios, care nu se îmbăta mai mult decât alții și care ar fi putut fi un camarad plăcut.

Din păcate, îl chinuia un orgoliu nemăsurat, o invidie prostească.

La teorie, plesnea de ciudă pentru că Soler învățase din prima ședință „Cezul legionarului“; la instrucție se părăpăia pentru că Braun și Löwe erau cei mai dibaci mânători de armă; la tragere spumega pentru că Moreno era cel mai bun ochitor.

Poate că urmarea omul să facă o frumoasă carieră la Legiune, să capete avansări și decorații... În acest caz, era oarecum explicabilă bolnăvicioasa hipertrofie a amorului său propriu.

Dar Jean Walter suferea și din alte pricini. De pildă, pentru că Moreno purta de grija armelor mele, îl numea

batjocoritor ordonanță. Valencianul nu se supăra. Iși vedea de ale lui, tăcut și posac, ca întotdeauna... Pentru că sergentul Lafarga juca table cu mine și mă trata prietenos, mă învinuia că sunt intrigant și „periuță“... Totul, la acest om, era pricină de supărare. ca și cum i s'ar fi adus insulte sau pagube personale.

Ceeace însă îl scootea din sărite mai presus, era legătura mea cu Mercedes.

Aci, rana părea mai adâncă. Jean Walter care, — bănuțesc, — era de origine maltez sau alt soi de corcitură orientală, avea slăbiciune la femei. Nu se mulțumea însă, ca ceilalți, să le iubească și să le plătească. Voia să le cucerească prin farmecul lui personal. În lupanarele dela *Poblado* erau destule femei și ar fi putut sa-și găsească printre ele o iubită, căci își făcuse faimă de om rău și impresiona femeile slabe de inger, gata oricând să se extazieze în fața forței brutale.

Dar nu! lui Jean Walter îi căzuse cu tron Mercedes, poate nu tocmai din pricină că ea îl fermecase cu deosebire, ci mai mult de necaz că o vedea cu mine.

„Merci“ îi întoarse spatele. Nu pentru că era virtuoasă; orice legionar o putea avea pentru câțiva *duros*. Dar pentru că din punct de vedere sentimental se socotea legată de mine și înțelegea să-mi fie credincioasă în felul ei, — să nu mă înșele pe gratis, adică.

Jean Walter spumega și-mi căuta pricină de ceartă cu lumânarea. Imi era însă frică să mă bat cu el sau măcar să ajung la harță mai mare.

Căci era om rău. Când făcea de corvoadă la grajduri, mușcase urechea unui cățar. Altă dată pisase timp de o jumătate de oră, între doi bolovani, trupul unui biet cățeluș care-i făcuse murdărie sub pat, ucizându-l în cele mai îngrozitoare chinuri.

I se punea pe seamă o altă ispravă. Avea un prieten, un italian, cu care se cunoștea dinainte de Legiune. Pare-se chiar că se angajaseră împreună. Italianul era băiat tare frumuseț, cu fața mată, cu ochii negri, profunzi, cu o gură frumos arcură care lăsa să se vadă niște dinți supebi. Pe deasupra, cânta minunat, cu o voce micuță de tenor, tot soiul de canzonete napolitane.

Femeile din *Poblado* se topeau de focul lui; ba se și părăuiau câteodată.

Aceste succese ale italianului nu puteau fi pe placul lui Jean Walter.

Într-o seară, câțiva camarazi găsiră pe o alee mai dosnică, un om scaldat în sânge. Fața îi era oribil mutilată cu o cărămidă, câțiva dinți sfărâmați. Cu greu, camarazii recunoscură pe italian, și-l duseră la infirmerie.

— Cine te-a slujit în felul ăsta?

— Nu știu.

— Cum nu știi? N'ai văzut pe cel care te-a lovit?

— Nu. Era întuneric... și bausem mult.

Mințea.

— Dacă nu spui cine te-a lovit, — îl amenință ofițerul de zi, — te trimit la „Pluton“ pe treizeci de zile!

— Nu știu cine m'a bătut! susținu cu încăpățănare italianul.

— Atunci, marș la Plutonul de pedeapsă, până ce îți va reveni memoria.

Nenorocitul făcu o lună de crâncenă închisoare, dar nu-și denunță agresorul deci toată lumea bănuia că acesta nu putea fi decât Jean Walter.

Întru acestea, iurăm dați de *alta*, adică promovați legionari în toată puterea cuvântului și așteptam ca Statul Major dela Ceuta să ordone repartizarea noastră la cele treizeci și două companii de combatanți, îmbrășiate pe tot cuprinsul Marocului spaniol și dincolo de pustul Saharai, la *Cobo Jubi*, — Cap Jubi, — în colonia Rio d'Oro. Atunci se deslănțu drama...

II

Petrecusem seara la *dancing*-ul din *Poblado* împreună cu Mercedes, care de pe acum bocea apropiata noastră despărțire. Băusem sdravăn, coniac franțuzesc. Cântăreața nu consuma decât băuturi scumpe; aceasta era pentru ea o chestiune de prestigiu, iar pentru mine ruină sadea, căci doară eu plăteam socoteala.

Merci se cam trăznise și refuzase să mai cânte în seara aceea.

Apoi, supărată, așa din senin, anunță că pleacă la Ceuta. Nu mă puteam ține de ea. Era liberă să-și facă mendrele.

O camionetă socea la campament în tucare seară înainte de ora apelului, aducând legionarii învoiți pentru după amiază.

Merserăm să o așteptăm, ca Mercedes să se inapoieze cu ea.

Câțiva legionari cu permisiu pentru noaptea sau aduși de curiozitate, de plictiseală așteptau și ei camioneta, plimbându-se cu pași rari și cu mâinile la spate sau șezând pe nisip cu genunchii prinși în mâinile făcute colac. Deodată, ne trezirăm cu Jean Walter în față. Era beat. Se cunoștea după ochii mici cari se înroșiseră.

O apucă pe Mercedes de braț, trăgându-o spre el:

— Pleci, *guapo*?... De ce nu mai stai?

Cu capsă pusă cum era, Merci îi răspunse înțepată:

— De ce să mai stau? De dragul tău?

— Și de ce nu! se miră Walter.

— Puah! făcu ea scârbită. Se vede că nu te-ai uitat niciodată în oglindă!

Cineva răsese prostește, ca și cum s'ar fi spus cine știe ce spirit. Walter își strânse buzele, încințat.

— N'are aface dacă s'urât sau frumos. Plălesc. Asta e principatul pentru voi femeile de aci și pentru „oamenii“ voștri.

Zicând astfel, arătă din cap spre mine.

Altădată, poate că așa fi făcut. Dar discuția se deslășura în fața a mulți martori, cari se îngărâdeau bucurosi de așa reprezentăție. Pe deasupra, eram și eu cu coniacurile în nas.

— Ce vrei să spui, Walter? întrebai răstuit.

Rânji hidos, băgă mâna în buzunar, scoase niște gologani și mi-i svârli în obraz.

— Nu te supăra, *muchacho*. Na! Du-te de bea un rachiu și așteaptă cuminte până se întoarce Mercedes... Acum are ureabă cu mine. Nu-i așa, *guapo*?

Iarăș chihotiră câteva răsete.

Atunci îl palmuii cu cea mai teribilă insultă spaniolă:

— Walter, ești un *hijo de... perra!* (copil de... cătea!)

În aceeași clipă, un pumn fulgerat în nas cu o putere uriașă mă făcu să mă dau câțiva pași înapoi, să mă împletesc și să cad. Mercedes scoase un țipăt și se repezi să mă ajute.

Mă ridic de jos însângerat, dar liniștit cum n'am fost niciodată în asemenea împrejurare. Pumnii strănsi imi erau plini cu nisip.

— Dă-te la o parte, Merci!

Walter își puse mâinile în solduri și mă privea triumfător, calm, sigur de puterea lui.

Mă apropiai de el amțit de lovitură, cu capul plecat, privindu-l pe sub streșina genelor. Cu dosul mâinei stângi imi ștergeam sângele dela nas.

Când fui la un metru de el, fără nicio grabă, ridicai brațul drept și deschizând pumnul, îi svârli în ochi nisipul adunat de pe jos.

O aventură

în legiune

— Fragment inedit —

de ION DRAGOMIR

Orbit pe neașteptate, Walter scoase un răcnet și, cu ochii închiși, cu mâinile întinse, se năpusti spre mine. Mă ferii în *lături și-i pusei o picică românească*. El căzu pe brânci.

Dar până nu se ridică, îi repezii un picior sdravăn în spate.

— Na! Secături ca tine, eu le bat la spate! rostii apăsat, în timp ce, suocându-se de indignare și de rușine, cu ochii îndurerați și orbiți, maltezul se rostogolea pe nisip cuprins de o adevărată căză epileptică.

Scurta încărcare atrăsese mulțime de camarazi. Câteva brațe vânoase mă prinseră, imi făcură vânt să dispar. Walter nu era simpatizat.

— Fugi! Vine patrula!

— Aveți grijă de Mercedes!

— Nu-ți fie teamă!... Suntem noi aci!

Plecai cu pași repezi, întorcând mereu capul în urmă. Eram mulțumit că putusem să fac o asemenea fotografie ispravă și în același timp mă îngrijoram de cele ce aveau să mă se întâmple. Jean Walter nu era om să ierte sau să uite.

Mă dusei în dormitor și mă trântii pe pat cu fața în sus, cu mâinile sub căpătâi. Până la ora apelului întreaga suflare aflase de incident. Camarazii găseau că e cazul să mă felicite:

— Bine i-ai făcut!... E o brută!

— Destul ne-a terorizat.

Alții făceau spirite proaste:

— Bogdan a aplicat principiul folosirii terenului și a atscului artergării prin flanc.

Nu-mi venea deloc să răd, deși, acolo în dormitor, n'aveam de ce să mă tem. Pe viitor, trebuia să fiu cu ochii în patru și să nu mai mă duc în *Poblado* decât întovărășit de Moreno și de Soler. Valencianul, mai ales era de talie să se măsoare cu Walter.

Maltezul apăru în dormitor abia când formam frontul pentru apelul de seară. Se făcu o liniște ciudată, provocatoare. El călca greoi, îndesat. Părul îi era ud. Se cunoștea că se spălase. Ochii îi se făcuseră și mai mici parcă și erau roșii, ca de mistreț.

Ajuns în dreptul meu se opri, întorcând numai capul spre mine.

— *Ya sta bien*, Pedro Bogdan!... *Muy bien!* După cele ce s'au întâmplat, nu mai rămâne decât să ne întâlnim mâine seară la opt pe plajă!... Ne-am înțeles, nu-i așa?

Simții cum mi se pune un nod în gât. Făcui o storțare ca să pot răspunde:

— Ne-am înțeles, Jean Walter!

Dealungul frontului auzi un murmur care se transformă în adevărată galăgie. Parcă mi se muiașe picioarele. Mă așteptam la orice, dar nu la asta. Întâlnirea pe plajă la ora opt, însemna duel cu *navajas*, otrăvite în venin de sape. O tăetură bună ajungea. În câteva minute, rănitul scăpa de grijile pământestii lumi. Invingătorul și martorii îl îngropau în nisip și, cu atăta, onoarea legionară era spălată. Mortul nu răspundea la trei apeluri consecutive, era dat dezertor și nimeni nu se mai interesa de dispariția lui.

Duelul pe plajă era totdeauna mortal; uneori, amândoi combatanții se alegeau cu tăcturi în urma cărora succombau. De aceea, înaltul comandant opra cu desăvârșire asemenea ieșiri pe teren și pedepsea aspru pe martori. În pofida ordinelor superioare, totuși, nici-un legionar nu putea să nu răspundă unei provocări, fără să fie socotit dezonorat și hulit, disprețuit de restul camarazilor.

Duelul cu *navajas* era un adevărat asasinat, născocit de criminali sau de nebuni. Niciun om cu mintea întreagă nu-l admitea. Dar nimeni nu avea tăria să nu se supună țelgilor lui, sau curajul să denunțe pe făptași. Din fericire, provocările erau rare, căci era tare greu să te lupți cu cineva fără să capeți și tu o rană mortală.

Jean Walter, imi voia sfârșitul. Nicio clipă nu mă puteam gândi că voi ieși învingător din lupta cu matahala lungă în brațe și muschiuloasă ca uragutanul.

Înima imi bătea zăncatică și o ușoară ameteală mă cuprinde, ca și cum o prăpastie adâncă mi s'ar fi deschis sub picioare. Nici nu-mi mai dam seama bine de cele ce se petreceau în juru-mi.

L'am văzut numai pe sergentul Esteban Lafarga ieșind încrunțat de după paravanul de scânduri care-l despărțea de restul dormitorului.

— Ce s'a întâmplat, Walter? Se adresa aspru, maltezului.

— Nimic, *mi sargento*. Absolut nimic!

— De ce ți-s ochii roșii?

— Nu știu!... Poate din pricina vântului! răspunse liniștit maltezul.

— Minți Walter!... Am fost informat că ai avut o ceartă cu Pedro Bogdan, care ți-a aruncat nisip în ochi.

— Bah!... O mică afacere strict personală, *mi sargento!*

— Se poate!... Eu însă nu admit că din pricina micilor afaceri personale camarazii să se chiorască între ei cu nisip.

Peste măsură de nervos, sergentul Lafarga se întoarce spre mine.

— Pedro Bogdan!

— La ordin, *mi sargento!*

— Ia-ți pătura și marș la carceră!

Rămăsei ca trântit. Esteban Lafarga imi era prieten. În afară de serviciu ne tutuiam. Jucam doară table amândoi și de multe ori băusem împreună. Niciodată nu-mi vorbise aspru. Ce-l apucase?

— Sergent Lafarga, dă-mi voce să-ți explic...

— Nu-mi explica nimica! Marș la închisoare!

Ca un câine bătut, mă dusei la pat, luai pătura și plecai din baracă fără să pricep nimic din toată comedia aceea. De ce mă pedepsea numai pe mine? Dacă mă bătușese cu maltezul, fusese provocat. Eram martori cari puteau s'o jure... Sergentul Lafarga inebunise, sau era beat?...

Santinela care o străjuia închisoarea, moțuia plictisit, cu bărbia sprijinită în țeava puștii pe mâinile împreunate.

— Deschide! îi zisei. Astă seară dorm aici!

— *Hombre*, ce bine-mi pare! Mai am și eu cu cine sta de vorbă!

Mie însă nu-mi ardea de conversație. Mă trântii pe patul de lemn al carcerii, simțind cum mă podidesc lacrimile.

De ce mă pedepsise Lafarga?...

(Urmare în N-rul viitor)

MISTERUL LUI ALEXANDRU

(Urmare din pag. 3-a)

dră și ceace spunea Stella acum. Toate femeile pe care le cunoscuse erau într-un fel, semănau toate a eroine de romane. Alexandru deși nu citise mult, își dăduse seama, tot „interesantul” lor îi părea foarte curios, lucru curios, rămăsese în fața lor ca omul din sală care privește ce fac actorii pe scenă.

Dacă Stella ar putea să-l admire îndeajuns ca să-l iubească apoi, nu i se părea chiar cu neputință să se însoare cu ea. Gândul acesta îl amuza. Cu toată fragilitatea ei aparentă, fata era destul de bine construită — și era limpede ca o picătură de apă. Sentimentele ei desigur trebuiau să aibe o adâncime neobișnuită.

După o vacanță de Heidelberg, arhitectul Ardeleanu se însură deci la Sibiu, în toamna aceluși an. Stella îl acceptase fără să-l spună însă că a ajuns să-l admire îndeajuns ca să-l poată iubi, dar aceasta se subînțelegea. În vacanță, vorbiseră tot timpul despre alte lucruri, despre dragoste niciodată, niciodată mai ales despre născândă lor dragoste. Stella îi povestea cu multă păcere îndeseli, diverse amintiri ale ei din școală. Fusesse o scolarită neastâmpărată cu tot felul de farse de inspirație diabolică. Se bucura încă asemenea unui copil de orice, de o pasăre care zbura, de un cocoș care cânta, de un apus de soare, de răcoșile ei care-i plăceau.

După opinia lui Alexandru, era o soție ideală. Căsătoria lor merse bine câteva timp. Stella își aranjase o casă tinerească și primitoare, cu păsări (un papagal, un canar și un sticlete) și tot felul de cactuși răspândiți peste tot. Își făcea rochii, peste rochii și trei sferturi din zi era în fața oglinzii. Se fotografia deosemena cel puțin odată pe lună. În restul timpului se ocupa de pășările ei de florile ei.

Rămăsese tot așa cum o știa Alexandru din vacanța dela G... Și primea cadourile, florile, dragostea, cu multă dezinvoltură, ca pe ceva ce i se cuvenea. Copii în schimb nu voia să aibe. De câte ori i se pune problema asta, Stella se întrista și uneori chiar plângea pe furis.

Toate ar fi mers cum nu se putea mai bine, dacă, după foarte mulți ani — asupra cărora nu mai insistăm, fiindcă ani sunt uneori în viața unui om, foarte asemănători unul cu celălalt — Petru Găina, care între timp se resemnase și devenise chiar un bun prieten al casei — unde putea mânca și chiar dormi gratuit când nu mai putea să taize pe nimeni de bani — nu s'ar fi îmbătat crunt.

Era la o cafenea și auditorul lui se compunea din mai mulți studenți exmatriculați și ei din facultate, plus câțiva „ajunși” printre care și Lucian.

În seara aceea, Petru Găina avu ocazia să arate că în tot acest timp petrecut în preajma vârului său, nu-și desmintise reputația de fin observator al tuturor lucrurilor ce se petrec în lumea asta, și anume că pentru el legătura dintre Alexandru și Stella fusese de fapt un subiect de meditații filosofice cotidiene.

„Un inger și o pisică, perora Petru Găina, în acea memorabilă seară, pentru cine voia să-l asculte: spuneti-mi voi, ce poate ieși din legătura dintre un inger și o pisică? De ascultat nu-l asculta deocamdată decât Lucian, prietenul lui Alexandru — care până în acel moment nu se gândise să aibe o opinie personală despre un lucru neserios, cum era o căsătorie, chiar a prietenului său — și pentrucă Petru Găina nu era tocmai treaz, după vreo cincisprezece pahare de cognac, lui Lucian îi fu ușor să-l tragă de limbă. Și iață ce auzi:

„Vărul meu, Alexandru, îl știi, este, după părerea mea, pe care am căpătat-o după o matură chibzuință, un fel de inger. Iar Stella, femeia lui, socot, iar după o matură chibzuință, că nu este altceva decât o pisică. Tu și eu, Lucian, noi suntem niște porci. Nouă, toate femeile ni se potrivește, dacă ele ne acceptă. Alexandru însă, vărul meu, este un bărbat adevărat. Adică un inger. Tu nu îți ai pus niciodată la încercare materia cenușie să te întreb de todeauna ingerilor li s'a dat chip de bărbat? Gândește-te puțin... Fiindcă bărbații sunt puri, puri ca ingerii, atunci când e ceva de capul lor, cum e cazul vărului meu Alexandru și tu sunt porci ca noi, ca mine și ca tine. Nu mă interesează, Lucian, pieptul tău de atlet și ciolanele mele, nu înseamnă bărbăție. Asta e materie, Lucian — și materia contează numai la femei. Bărbații sunt puternici prin... prin puritatea lor, da, mă deșteptule, iar frumusețea lor trebuie să te facă să te gândești la cer, la stele și la Dumnezeu. Și vărul meu Alexandru e așa, o habaleră de mână întâi. Un fraier, mă! Ascultă bine, Lucian, fiindcă ei îți spun eu a-cum n'are să-ți mai sufle la ureche nici taratorul tarților când te vei fuduli pe frigare în fundul iadului.

Mă, Luciene, eu sunt sigur că Romeo a fost blond și Julietta brună. Toată lumea se înșală, numai eu știu adevărul. Dacă ai vrea, aș aduce celebru cu asta, dar mie nu-mi pasă de celebritate. Totdeauna femeile au fost arătate ca niște flințe fine, aeriene, ca niște zburătoare, pe când bărbații stăteau pe pământ, măreți și țepeni ca munții și căceau ochii după ele. Ei bine, eu dacă aș scrie cartea pe care o am în cap, aș face în ea bărbații să zboare ca ingerii, iar femeile să pască în câmp cu vacile. Sau, în cel mai bun caz, să toarecă lână lângă sobă cu pisicile.

Dacă ai ști tu cum știe Alexandru să iubească, nu te-ai mai lăuda cu toate crăciunile tale pe lângă midinetele din Strada Principală... Voi nu sunteți oameni adevărați, oamenii pentru care a făcut Dumnezeu lumea, voi sunteți figuranți și atât.

Și, dacă ai ști tu cum îi primește dama iubirea asta! Mă, stă, stă cu un sfinx și zâmbește — și eu știu prea bine că nu e nimic nici în capul nici în inima ei. Nu știe decât să doarmă, să-și ingrijească pășările și să se ducă la biserică să se roage la Sf. Anton. Dece s'o fi rugând, poate fiindcă așa s'a obișnuit, fac prinsoare că nici ea nu știe prea bine. Nu-i bună, în fond, nici de nevastă, nici de mamă, nici femeie deșteaptă nu-i și nici iubită întreagă. Parcă e totdeauna stăpânită de un gând, face impresii asta că se gândește intens undeva, la ceva foarte important, care, dacă ar veni, toată viața ei ar fi altfel. Ca prințesa din pădurea adormită...

Iar prostul de vărul meu, știți ce crede: Că Stella îl iubește, dar e discretă... Că dragostea asta, niciodată mărturisită, are mister și e astfel mai frumoasă decât orice dragoste. Mai ales de când l-au căzut în mână câteva cărți budiste, s'a timpit cu totul. Zice că vede mai clar și el nu mai vede nimic. Parcă viața e așa de complicată ca 'n cărți. Viața-i asta pe care o vezi... Dacă dămicela te iubește, îți arată ea. Dacă nu-ți arată, îți liniștește că nici în capul ei nu-i nimic. Alexandru nu înțelege lucrul acesta. Și-a făcut el așa ceva, ex un vis, o năzbătie — și tare mi-i milă de el, mă. Nu m'ar mira să vizeze o scenă că Stella sau el — fiind pe patul morții — la nouăzeci de ani, își vor

mărturisii atunci cât s'au iubit și cum și-au ascuns dragostea asta o viață întreagă...

Tare mi-e teamă de ziua când se va trezi”.

Acest monolog al lui Petru Găina, întretăiat din ce în ce mai des de paharele cu cognac, începu încetul cu încetul să acapareze atenția întregii mese.

Așa că a doua zi se făcu mult scandal, tot orașul comenta amuzat teoria lui Petru după care bărbații erau ingeri, iar femeile vaci sau pisici. Cum unii mai citiți avuseră ocazia să dea peste Nietzsche, fu acuzat că nici măcar original nu era. Cel mai mare scandal îl făcu, însă, bineînțeles, ridicarea vărului de pe un menaj pe care toată lumea se învățase să-l socotească foarte normal. Prin urmare, Alexandru, după ce nici nu făcuse o partidă cum era de așteptat, nu era nici măcar iubit de nevastă-sa! Săracul de el, îl compătimită orășenii.

Lui Alexandru, îi comunică Lucian totul, arătându-i precum că vărul său e un netrebnic care ține cu tot dinadinsul să-l facă de răs. „În definitiv ce rost avea să trâmbeze că nevastă-ta nu te iubește. Astea-s rufeile familiei care se spală în casă”, conchise.

Trezit din beție, Petru Găina, stătea singur și medita de data asta asupra riscurilor sincerității și a monumentalei prostii omenității.

S'a spus cândva că „atunci când un nebun aruncă o piatră, se căznesc zecile înțelepți s'o scoată”. Așa fu și cu această istorisire a lui Petru Găina. Pentru Alexandru fu începutul sfârșitului. „Și totuși, dacă el are dreptate?” Își zicea Alexandru. Timp de șapte ani, se învățase cu apucăturile Stellei, cu felul ei de a primi tot și de a nu se abandona niciodată, dar nu-și închipuise niciodată că ea în fond nu-l iubea. Se învățase s'o iubească el cum simțea, ea desigur îl iubea în felul ei. Problema dragostei dintre ei, îl preocupase chiar mult în ultimul timp, în urma lecturii unor foarte frumoase cărți de știință ezoterică. Se schimbase mult Alexandru în acești șapte ani, dar nu vom insista asupra acestei schimbări, decât ca să spunem că eroul nostru se simțea din ce în ce mai apt să meargă spre adâncul lucrurilor, acolo unde toate sunt mari și simple. Pe când nevasta lui rămăsese aceeași, calmă și fixă, intruparea perfectă a feminității pe care Alexandru o privea de mereu alte și alte planuri, cu aceeași încântare.

Asupra dragostei ei nu se îndolse niciodată. Până acum. Din clipa în care începu să se îndoliască, însă, toate lucrurile luară altă înfățișare. Unele gesturi ale Stellei, începu să-l neliniștească, calmul ei prea semănă, la nevoe, a indiferenței... Dacă nici în capul Stellei nu se petrecea nimic, exista oare vreo femeie

în lume în capul căreia să se petreacă ceva? Dar ceva al ei, nu luat de pe cine știe unde fiindcă așa i se părea că trebuie să fie.

Trebuie să-i vorbesc, se hotări Alexandru.

Și o făcu, într-o Sămbătă seară, după masă, când stăteau amândoi pe terasă, ca de atâtea ori, sub un cer luminos de primăvară. Își serbău a opta aniversare a zilei când a văzut-o întâia dată (cu ajutorul lui Lucian, căruia îi trăsese chiulul, o descoperise exact). Alexandru vorbi fără întrerupere, până după miezul nopții. Ceace îi spunea, era atât de nou chiar pentru sine, încât de multe ori se speria. Tot ce gândise, tot ce visase în șapte ani, era dat pe față. După aceea n'avea să-i mai rămână nimic din viața lui depănată în umbră, va pune în schimb bazele unei adevărate vieți, unei vieți vii fără vise și gânduri, dar cu ochii treji asupra unei realități mai frumoase decât visurile și gândurile. Se auzea spunând: „Nu te-am întrebat niciodată ce simți tu, dacă mă iubești, dacă mă cunoști, cum mă iubești și cum mă cunoști. Dar șapte ani... (accentua asupra timpului care era singurul lui argument pozitiv). Nu mi-ai spus-o niciodată. Dar ești atât de feminină, tu, n'ai nevoe de cuvinte. Totuși azi te întreb, știu că te jignesc în ceace ai tu mai adânc și mai prețios. Dar m'am descoperit și eu, Stella. Nu pot să-ți spun ce se petrece cu mine, dar crede-mă că e ceva grav și sunt turburat. Te rog să-mi spui și tu tot — să-mi spui dacă mă iubești. E un capriciu absurd, nu te supăra, te implor”...

Stella răspunse foarte târziu, după o tăcere care lui Alexandru i se păru un chin:

— Îmi pare foarte rău, Alexandru, că am ajuns aici. Cu mine se petrece un lucru curios. Vezi tu, în romanele pe care le-am citit eroii își declarau dragostea. Tu nu mi-ai spus niciodată că mă iubești și nu știam. În romanele pe care le-am citit, dragostea era ceva extraordinar. Ori, asta nu se întâmplă între noi și noi nu suntem ca ei. Iar eu sunt convinsă că așa e dragostea ca acolo...

— Asta înseamnă că tu...? deveni Alexandru palid.

— Vai, îmi pare rău că n'ai înțeles... Înseamnă, dacă îți, pentru liniștea ta sufletească, s'o știi, că noi nu ne iubim... Noi suntem căsătorii și asta e tot. Lucrul acesta nu-ți strică nici ție nici mie... Tot ar fi trebuit să mă mărit, se liniști singură.

— Și cei șapte ani? întrebă găuit Alexandru...

— Nu știu ce-mi reprozezi, deveni vocea Stellei plângărească, ca de copil certat. Ne-am înțeles destul de bine.

Alexandru se sculă brusc, o apucă de umeri, îi venea s'o scuture s'o trezească. Își dădu seama că nu Stella

trebuia să se trezească, însă, ei el, și îi dădu drumul. Stella îl privea, deschis, inocentă, cu ochii ei rotunzi, cu gura copilărească, senină.

Nu înțelegea nimic când Alexandru dădu diavolul. Dar nici turburată nu părea, mai ales că îi dăduse o serioasă despăgubire materială, care putea s'o dispenseze pentru toată viața de a se mai îngriji de existența ei. Îl socotea nebun, sau socotea pur și simplu că se îndrăgostise de altă femeie, își dădu seama, după unele aluzii, Alexandru. Dar primea totul cu liniște, da, acum vedea clar, nu-l iubea niciodată. Era atât de ciudat totul. Și totuși, în lume undeva, trebuia să fie ceva, alți oameni, altfel de viață, oameni adevărați și o viață adevărată. Lângă el nu era nimeni, niciari.

Oamenii vor uneori să fugă de ei înșiși. Dar pentrucă acest lucru nu se poate face, fiindcă un om nu poate ieși din el pe ușă ca dintr-o casă, compensează această neputință, fugind în lume, Fiecare după mijloacele lui materiale.

„O viață nouă” este legată pentru cei mai mulți de o plecare cu trenul, vaporul sau avionul, după împrejurări, așa scrie prin romane, așa se face la cinematograf, și în viața la fel. Puțini sunt aceia care înțeleg că o plecare nu rezolvă nimic, că sunt în schimb nopți mai grozave decât toate plecările, care au doar avantajul de a fi gratuite (mai ales dacă fumezi țigări ieftine) și după care te surprinde ora cenușie a dimineții încă neincepută, cu o haină absolut nouă. Da, sunt nopți în care unii oameni, prea săraci ca să-și poată permite luxul unui voiaj geografic, știu să moară și să renască din propria lor cenușă. (În general sistemul nu e recomandabil).

Ceilați pleacă. Alexandru Ardeleanu a plecat în Indii pentru simplitudinea că avea bani. A ales Indiile pentru motivul că i se păreau ceva atât de extraordinar, ca și când ar fi putut să intre de viu în paginile cu litere moarte ale unui roman.

Cum a călătorit, ce oameni noi a întâlnit și cum s'a descurcat mai departe, povestea nu mai spune.

Poate chiar să se fi întors după un an în țară, fiindcă Indiile adevărate se pot cunoaște mai bine tot din cărțile citite în tihnă la tine acasă; povestea se oprește aici.

Am vrut să arătăm doar cititorilor, câteva mici ciudătenii omenității dintre multe altele și, de era sau nu era ceva de înțeles, să-i oferim în orice caz prilejul să se amuze puțin.

ANIȘOARA ODEANU

Note despre om și poezie

(Urmare din pag. 1-a)

firește, oamenii nu pot trăi numai pe culmi, nici chiar poezii mari, — literatura română a imitat viața și problemele acestor poezii, când ei coborau în văi. Iată, așa, dar, cum poete devin justificabilă o mișcare împotriva „influenței franceze”, intrucât, nu-i așa, „literatura franceză este inesențială și doar rafinată” și așa mai departe.

De fapt, pretutindeni și din todeauna, aceleași probleme se pun omului. Cele mai grave: condiția noastră aici, jos, în moarte; posibilitatea de a reurca. Un om care nu-și pune problema aceasta, care nu-și trăiește drama esențială, e un adevărat infirm spiritual. Nu există cultură mare fără problema și fără drama aceasta. Cei mai mari poezii nu sunt niciodată poezii sociale sau psihologizante, ci poezii ancorate în problemele esențiale; artiștii mari nu sunt cei preocupați de probleme de tehnică, ci de probleme vii.

Ar fi fost de așteptat ca literații români să fi recunoscut în marii lirici ai simbolismului problema pe care și ei, în măsura în care sunt oameni întregi, și le vor fi pus, fără îndoială. Se înțelege adese greșit influențelor în cultură. A fi influențat nu înseamnă a lua deagata, a imita ci a te descoperi printr'un altul, a primi o problemă dela altul, a primi impulsivitatea dela altul. Lupta împotriva „influențelor străine” a pornit dintr'o gravă neînțelegere: „trebuie să fim noi, nu trebuie să mă imităm” La care partizanii primirii influențelor străine răspundeau: „ba să imităm; de ce să nu imităm? de ce să nu luăm deagata ceace noi nu avem!” — cașicum aceasta ar fi problema. De fapt, a primi influența înseamnă a primi dezbaterăa altuia, a o trăi și încerca să rezolvim noi, printr'o experiență proprie și, într'adevăr, autentică; a descoperi orizonturi noi; dar, mai ales, rețea, a te descoperi pe tine însuși cu ajutorul altuia; printr'un altul.

Acceptarea influențelor însemna, la noi, a imita fără a trăi. Refuzul influențelor, însemna refuzul de a cunoaște, de a te lăsa rodit.

O gravă, adâncă și esențială umană problemă există în Rimbaud. E vie și pentru noi, e autentică și pentru noi. E o dramă și a conștiinței noastre. Nu o vedeam destul de clar; Rimbaud ne-a făcut să ne înțelegem pe noi înșine. Suntem într'adevăr într'o lume degradată. Nu ne simțim bine în lumea asta. Rimbaud ne-a trezit. Dar, dealk incolo, experiența noastră s'a despartă de a lui; trăim drama pe contul nostru.

Literatura românească a procedat însă altfel: Și-a pus întrebarea: cum a exprimat Verlaine, de pildă, viața lui interioră? Trăirea nu mă interesează și expresia se îndepărtează de ea. Nu viața mai este problemă, — ci cuvântul literar și rețeta tehnică. Un prozator român, din generația de treizeci de ani, nu-mi declara, într'o convorbire, nu prea de mult, că literatura și poezia, ca să poată trăi, trebuie să se separe de problemele și tragedia noastră spirituală? E aceasta o mentalitate caracteristică românească, îmi ziceam, întrebându-mă, în același timp, din ce „trăiește” atunci poezia sau literatura dacă nu din expresia tragicului condiției noastre umane care e hrana ei cea mai autentică și mai esențială? și pe cine ar mai putea să intereseze, să angajeze total o poezie care nu este mister, care nu încearcă să fie cale a revelației; des-cifrare a misterului, sau etică înaltă?

Intorcând omului spatele, poezii și literații români de după Eminescu și aproape până în zilele de astăzi (cu excepția înrului de amintit, căci se cunosc) nu au avut decât preocupări nici măcar de limbă, ci de limbaj literar. Frumusețea limbii pofice la marii lirici nu este decât rezultatul unei încoadosențe lăuntrice, unei imense bucurii sau a unei mesfărșite disperări, a unei iubiri universale sau a unei neliniști adânci, a unei cutremurări.

În literatura românească devenise scop în sine, stilistică etc., — îndemănare, „talent” literar și deaceia aceeași limba poetică nu e decât un fel de vervă, injurioasă sau humoristică, retorică sau nu, ornată de imagini ingenioase, de gust mai mult sau mai puțin bun, în orice caz plastice, adică fără ecouri mari și fără rezonanțe întrecătoare, limitată la realități grozave și concrete, fără posibilități de transfigurare.

Pedealtăparte, — cum literatura și poezia trebuie să cuprindă totuși anumită substanță umană, acestea s'au mărginit să fie sentimentale, minor auto-analitice, năclăite într'un sensualism rănced sau în experiențe minore de tot felul. Și noi am subliniat, în câteva rânduri, mototonia acablantă a preocupărilor de viață ale literatului român; ani de zile, după războiu, toate romanele care apăreau erau romane de dragoste; (influența unui Proust și el neînțeles) dupăcum poeziile erau pasteluri (ca să le zic așa) sau tot „de dragoste”. Micul burghez român avea dreptate să-și închipuie că poetul este un fel de om care e întotdeauna îndrăgostit, și asta mai ales primăvara când „natura e frumoasă”.

Am mai uitat ceva: literatura românească isbutise

Ultima carte a lui Papini

(Urmare din pag. 1-a)

Aparent, în tot decursul acestor povestiri nu se întâmplă nimic. Dar prin ele se desfășoară în tot atâtea drame trăite sincer, aceste vieți de lume neștiută de nimeni, afară de ea însăși și de scriitor.

Nota de robustețe și de sănătate a acestei cărți aparent patologice, se mărturisește de altfel și printr'o atitudine de humorism autentic. Drept atare, recomand cartea prietenului meu florentin cu toată convingerea, știind că-i pot îndruma pe cititorii noștri spre una din cele mai atracțioase cărți apărute de curând în Italia. Recomandația îi poate privi de altfel și pe tinerii noștri traducători.

Dacă oarecare intenție de propagandă socială în favoarea emigrărilor agricole spre Agrul Pontin de curând bonificat, se simte uneori și în cărții un substrat retoric, arta povestirii, moștenită dela marii precursori toscani, dela Boccaccio la Carducci, le asigură acestor figuri papinice, o viață care-și cere drepturile cu încredere în ea însăși. Sau dacă în atmosfera cărții se simte și ceva din arta de povestitor spre una din eroul Renato Fucini, în afară de ceace trebuia să fie la acesta mai grațios și mai idilic (drept contimporan al unui Pascoli ori Fogazzaro), impresionează varietaatea creaturilor lui Papini, fantezia și verva de care dă acum dovadă, deși se menține pe linia unei simplități impresonante. Lipsa de complicații inutile, firescul relațiilor sale, li-desemnează în fine printre po-

și-și lărgească cercul de probleme și preocupări. Astfel, literatura cea mai problematică era aceea reprezentată prin romanul social, să zicem al d-nului Liviu Rebreanu. Oricât ar fi de realizat ca atare, problema umană putând fi cuprinsă în această zonă e încă îngrozitor de insuficientă.

Clară, plată, plastică, sentimentală, superficială, lipsită de probleme esențiale, literatura românească modernă este falimentară.

În orice caz, un fapt caracteristic trebuie semnalat în ultimii ani ai culturii românești: disprețul pentru literatură și literatură.

Oamenii de elită intelectuală nu s'au mai îndreptat spre literatură ci spre filosofie, știință, esecistică. Problema s'a separat cu totul de literatură și poezie, și se exprimă, au deficiențele ei inerente, în tehnica discursivă a filosofiei sau, mai ales, a esecisticii. Luorul acesta e rău, fără îndoială, — dar nu e vinovată decât mediocritatea spirituală a poeziei și literaturii românești.

Poezia românească pentru a deveni o poezie mare trebuie să revapete fiorul metafizic, sau dragostea pentru adâncurile obscure ale sufletului. Să exprime problemele omului, — nu în discursivitatea didactică a esteticii, — dar nici printr'o plasticitate humoristică. Să facă un efort de adâncire, de muzicalizare, de trăire ritmică și transfigurată a tragediei omului.

Paris, 2 Maș 1940.

EUGEN IONESCU

tudinea omului acesta. Sau faptul și se pare de atribuit constatării că la anul Papini va implini 60 de ani.

Felul cum este scrisă cartea, expresia ei stilistică, oferă însă cel mai de seamă preț artistic al ei, în numele meritului constant al lui Papini de a rămâne în formele pur toscane, chiar atunci când el schimbă această rămăneră într'o adevărată marieră. Nu văd cum s'ar putea alcătui un dicționar al limbii italiene, fără a se folosi mereu exemple pe care le oferă acest scriitor și o asemenea carte, în privința vocabularului.

Aceste figuri umane mărturisesc în fine acea însemnare lăuntrică, pe care am surprins-o și altfel în cele două din urmă zile florentine, în ochii și în sufletul prietenului meu. Nevoia înnăscută de a cunoaște omul retrăindându-i viața fie și numai literar, chiar dacă n'a scris până acum cartea sa despre Adam, rămâne la Papini o adevărată pasiune și o nobilă virtute. Simpatia umană i s'a accentuat, în orice caz. Sarcasmul i s'a preschimbat în humor; severitatea în bonomie; uscăciunea în sobrietate. Iar bucuria înțelegerii bunurilor și lipsurilor lumii, odată cu ale sale însus, l-a făcut bun și mărinimos.

Cartea cu „figuri”, pe care a publicat-o de curând, poate fi așa dar definitivă revelație a acestui Papini, mai puțin bine cunoscut și bine înțeles. Pentru publicul nostru, care-l așteaptă printre noi, cartea poate fi cea mai bună inițiere întru cunoașterea nemijlocită a celebrului nostru prieten. Adică al nostru, al tuturor.

ALEXANDRU MARCU

Cronica dramatică

TEATRUL COMEDIEI: BANCA NEMO — COMEDIE IN TREI ACTE DE LOUIS VERNEUIL.

Anunțată de multă vreme, ci fiind sortită să deschidă stagiunea teatrelor de vară, premiata Comedie, a avut loc, după câteva amânări, impuse și de schimbătoare vreme, dar mai cu seamă de modificări importante survenite în distribuție cu puțin înainte de a fi stabilită prima reprezentare, a avut loc, raportând un succes considerabil, chiar în ciuda unor glasuri din sală, ce cu gândul la protagoniștii ce nu jucau, nu acordau intru totul credit înlocuitorilor lor.

Suntăm într-un total de acord, mai cu seamă acum când cunoaștem piesa, de valoare ce ar fi avut-o jocul lui Iancovescu, dar nu putem, dintr-o apreciere a unui talent ca al său, să neglijăm efortul incunat de succes pe care d. N. Atanasiu, dela Teatrul Național, l-a depus. Intotdeauna am privit cu satisfacție apariția sa pe scenă, și suntem fericiți, și de astă dată să-l recomandăm.

În rolul său, care nu este deloc ușor, a știut să-și dozeze efectele, să depună gradățile curvenite, și dacă ar fi respectat un anumit aristocratism al jocului, nimeni desigur n'ar mai fi amintit de prezența marelui nostru actor care n'a putut înfrunghia personajul. Dar acesta este un defect mărunț, umbrit cu prisosință de personalitatea viguroasă adusă pe scenă de d. N. Atanasiu, de entuziasmul interpretării sale și de situațiile comice ce a provocat, stârnind nu odată aplauze la scena deschisă.

Dacă aducem toate aceste laude cu preponderență d-lui Atanasiu, este fiindcă aproape întreaga piesă este a dumisale. Este o comedie, cum se scrie adesea, pentru un anumit actor. O creație pe care el o modelase și-l transformă amodoșera prin personalitatea sa.

Ea în sine nu aduce absolut nimic care să îndreptățască o apreciere laudativă. Niste simple incidente puse cap în cap, mici conflicte fără importanță,

lipsite de coeziune și de credibilitate.

Nu relevăm aceste fapte spre a pune într-o lumină proastă realizarea teatrului Comedie, ci pentru a sublinia ce aduce Banca Nemo în teatru și pentru cei cari iubesc „teatrul”.

O piesă de vară, dacă n'ar fi așa, am fi mult mai aspri în epitețe, fără nici-o pretenție, dată pe mâna unor interpreti comici de talent, și atât totuși.

Afară de d. N. Atanasiu, trebuie să amintim de creația d-nei Marietta Sadova, incontestabil o mare artistă a noastră care într-un rol nespus de greu a izbutit, strecurându-se între șarjă și realism, să închege un personaj de o rară expresivitate. Nu suntem exagerați dacă am recomanda tuturor interpreților noștri, cari când au un rol ingrat se simt nepăratătoarea să șarjeze excesiv, să privească jocul d-nei Marietta Sadova, pentru a afla cum, prin simplitate și naturalitate se pot scoate efecte minunate și cel puțin, dacă nu mai mult, sănătos humoristic. Ne este hepăcut gândul atâtor și atâtor interpretări cari, doar spre a lămba răsul comun al publicului, subliniază un moment cu atât perseverență, încât ni se pare a avea în față o reprezentare de baletu, adreșat unor spectatori ce nu știu ce-l ala: „teatrul”.

A fi natural este mai folositor decât a fi forțat, chiar când ai succes prin această ultimă atitudine. Respectul artei ce reprezintă! Aducem întregul omagiu d-nei Marietta Sadova pentru dăruirea dumisale interpretare.

În celelalte roluri, d-na Fifi Hamard, al cărei joc discret și simpatic a reușit totdeauna să atragă sufragiile publicului, aduce o notă de tinerească interpretare. O creație care e datorată să cucerească prin farmec și feminitate și pe care domina să a înțeleoș, evitând dramatizmul și atitudinile complexe. D. Antoniu, Ion Talianu, și ca întotdeauna distinșul Romald Bulfinșky conturându-și cu precizie rolurile, au contribuit la reușita acestui spectacol.

VICTOR POPESCU

Cronica muzicală Cabotin înainte de a deveni actor

de ROMEO ALEXANDRESCU

A DOUA PRODUCTIE A ACADEMIEI REGALE DE MUZICA

Seleționarea de elemente pe care o presupune întocmirea unei producții muzicale de fine de an, într-o instituție oficială de învățământ muzical, pare să îndreptățască în genere un anumit grad de exigente în ceea ce privește va-

loarea generală a acestor manifestări. Nu trebuie totuși să se uite că talentele strălucite nu se întâlnesc la fiecare pas. Apoi, dezvoltarea talentelor nu se produce în chip uniform. Prin voință, inteligență, putere de muncă, se obțin, nu odată, rezultate însemnate, după terminarea unei școli. Iar, pe de altă parte, un fenomen special de inflație permite unora din ucenicii muzicii, să apară, la început, drept „ași”, pentru a succomba mai târziu în fața adevăratei dificultăți ale unei cariere.

Iată pentru ce, numai cu un relativ severitate și fără a trage concluzii definitive de cât în cazuri de iremediabilă slăbiciune sau înducătabilități dăruire, trebuie să fie judecată o producție muzicală de fine de an.

Producția mixtă dela „Ateneu”, n'a fost lipsită de prezentații serioase și promițătoare.

Cele mai bune rezultate au fost obținute de sigur de d. Munteanu Petre (canto, clasa d-lui profesor Romulus Vrăbiescu) și de d-ra Feimer Albina (vioară, clasa d-lui profesor Vasile Filip).

Printr-o remarcabilă simțire artistică și prețioase resurse de expresivitate, conducând cu delicate nuanțări un glas liric de structură plăcută și maleabilitate particulară în efectele de mezza-voce, d. Petre Munteanu s'a distins în această producție. Liedul pare a-l conveni în special, deși nu exclusiv.

D-ra Feimer Albina a relevat în cursul execuției preluării în sol minor, pentru vioară singură, de Bach și mai ales în prima parte a „simfoniei spaniole” de Lalo, o reală înzestrare muzicală generală și posibilități de exprimare violonistică destul de unitare și de sănătos sprijinit pe simțire și înțelegere.

În remarcabilă omogenitate de linie stilistică și serioasă muzicalitate a fost ținută partea pianului în variațiile de Beethoven p. pian și violă, de d-ra Genevieve Milicescu Victoria (clasa d-lui profesor Mihail Andricu). Cu calități, dar și inegalități, partenerul d-sale, d. Walfisc Ernst.

D-ra Calagean Eliza (clasa d-nei profesor S. Căpățână) are însușiri muzicale demne de relevant.

D-ra Berlescu Annie (clasa d-nei profesor Aurelia Cionca Pipos) trebuie să-și fortifice carura ritmică a jocului d-sale, care nu e lipsit de calități.

D-na Stavri Ștefania (clasa d-nei profesor E. Saghin), d-ra Ionescu Elena (aceeași clasă) și d. Muncioiu Ion (clasa d-lui prof. Romulus Vrăbiescu), au avut unele afirmări favorabile.

Planul de acompaniament d-ra Pupa Popovici și d-na Costin, cu toată priceperea așteptată.

Cu meritorie sârguință susținut acompaniamentul simfoniei spaniole.

ACTRICELE NOASTRE

D-ra Popescu, de la „Teatrul Muncă și Voe Bună”, care realizează un excelent tip de comedie în „Duduia Mărucea” și

TELLY BARBU

șeles, dătr'un lung discurs al eroinei, că este vorba de un fel de propagandă a unei societăți care trebuie să existe în America: societatea iubitorilor de cai.

Și mai e ceva: un excelent mijloc de pliticeală. Aceasta, cu excepția scenei finale în care ni se prezintă o impresionantă cursă de cai.

Dar, pe căldurile astea, preferăm cinematografului Scala, hipodromul Bănaș.

Lovitura de moarte ne-a dat-o însă cinematograful Trianon care ne-a prezentat filmul: „Spioana”.

Realizatorul filmului au avut intenții cele mai onorabile dar n'au reușit să ne prezinte decât o serie interminabilă de fotografii luate din diverse unghiuri. Câte odată ai impresia că vezi filmul cu capul în jos; alte ori crezi că te-a agățat cineva de lampă.

Cu toate că vedeta filmului este Brigitte Horney, filmul este englezesc.

A propos de domnișoara Brigitte Horney: Dăna e convinsă că seamănă cu Marlene Dietrich. Mie, însă, mi-o aminteste pe jostva mea bucdărească, Dora.

Cinematograful Aro prezintă filmul: „Dragoste de mamă”.

După atâtea decepții, n'am avut curajul să mă duc să-l văd.

Poate că sunteți dumneavoastră mai puțin fricoși.

TRAIAN LALESCU

A VENIT VARA

Îi rog pe cetitori să-mi iert acest foarte didactic titlu, dar n'am făcut altceva decât să constat un adevăr: A venit vara. Bine înțeleoș că dumneavoastră ați izbucnit la fel ca și mine: „In sfârșit! Bine c'a venit!”.

Dar ghidul ăsta de mercur a pornit o ascensiune înspăimântătoare înspre vârful tubului termometric. Urmările acestei ascensiuni, le cunoașteți dumneavoastră din anualele cronici estivale și din propria experiență: transpirație, amețeli, spirțuri, grădini de vară și... filme proaste. Și mai ales filme proaste.

În săptămâna aceasta, cu excepția filmului Pigmalion despre care s'a mai scris într-una din trecuttele cronici cinematografice ale revistei, celelalte filme prezentate au însemnat adevărate chinuri pentru spectatori.

Singura peliculă care ne-a mai amintit puțin că ceace se prezenta pe ecran era „cinematograful” a fost acea prezentată de cinematograful Carito: „Lupul singuratic la Paris” E una din a-

cele „benzi” din cari nu lipsesc scenele tari cu pumnale și revolve, scene cari asigură succesul filmelor de aventuri.

Insă rochiile precum și pălăriile eroinei, demască o anumită vârstă a filmului, vârstă care se resimte și în regia puțin cam șovăitoare demascând epoca de dibuiri în care a fost realizat filmul.

Și astfel, cu toate că Franz Lederer e un actor foarte simpatic — un fel de amestec: Carty Grant — Tyrone Power — și cu toate că am întâlnit câteva scene amuzante, am părăsit sala cinematografului cu oarecare satisfacție: „Bine că s'a isprăvit!”.

Cinematograful Scala ne-a prezentat un film în care apăreau doi actori simpatici: George Raft cu chipul său de exercocum se cade și Hugh Herbert, mereu speriat și cu mâinile în vânt, parcă ar fi atins un șarpe.

Au fost momente când am crezut că filmul este o comedie: momentele în cari apărea pe ecran Hugh Herbert. Câte-odată am crezut că filmul este, în fond dramatic.

Pe la mijlocul filmului am în-

Goethe? Și chiar castelul arhiducal nu ne-ar captiva atât, cu toate bogățiile de origine rusă pe care le include și cu toate colecțiile de artă, din care nu lipsesc picturile și sculpturile cele mai celebre, începând cu Lucas Kranach și încheind cu Böcklin, dacă numele lui nu s'ar lega, de cele patru decenii petrecute în strânsă prietenie cu acela care a rămas până la moarte sfetnicul său cel mai prețuit.

Dar Weimarul trebuie văzut în totalitatea lui. Trebuie văzut întâi, așa cum am avut prilejul să-l văd eu, în fiecare anotimp, care îi dăruiește un alt decor și o altă atmosferă. Nu ajunge să-ți urmărești glorioasele locuințe și palate prefăcute în muzee. Ci trebuie să-ți descoperi colțurile tănuite, micile căruciumi care se păstrează neschimbate încă de pe vremea când Goethe își făcea preambulările dincolo de oraș. Trebuie să vezi micul castel dela Tiefurt, sau altul mai somptuos numit Belvedere, și unde ducea-mamă își petrecea verile în societatea aleasă a curtenilor-literați și literarilor-curteni. Trebuie să mergi până la Iena și să privești de pe înălțimile castelului Dornburg, în care Goethe de atâtea ori a scris numuri-toare versuri, valea râului Saale, pentru a înțelegere poezia Weimarului.

De altfel lumea nouă, cum am mai spus, n'a mișcat o piatră din tot ce-a clădit trecutul din amintiri și poezie. De aceea renovarea vechiului și tradiționalului hotel „Elephant”, în care Goethe își găzduia oaspeții și prietenii, a stârnit o adevărată senzație, dar și legitimă ingrijorare. Lumca n'a avut însă droptate să se nedumerescă și să se revolte. Organizația partidului național-socialist care cumpărase imobilul și care a amenajat și două camere pentru Führerul-Cancelar, nu a profanat nici o amintire și a lăsat neatins tot ce putea reinvia vremea glorioasă și patriarhală a Weimarului clasic.

Dar fiindcă veni vorba de amestecul politicei în viața acestui oraș, din care patimile politice au lipsit până în pragul veacului nostru, trebuie să amintim încercarea grotescă a unor politicieni fără evlavie pentru autenticul culturii, de a lega răposata republică democratică și constituția ei hibridă și anarhică de numele sacru pentru orice om de cultură al Weimarului. Poate de aceea a și fost Turingia, și deci și la Weimar, reacțunea naționalistă atât de puternică și poate de aceea a isbândit aici cel

WEIMAR

(Urmare din pag. I-a)

dintăi guvern național-socialist, fiindcă falsa democrație germană pângărise cel mai sacru patrimoniu al culturii și al artei germane.

Nu trebuie uitat că tradiția culturală a Weimarului nu se încheie cu moartea lui Goethe în 1832. În tot cursul veacului al nouăsprezecelea Weimarul a rămas ceea ce-a fost pe vremea lui Goethe, Wieland, Schiller și Herder, o curte a muzelor. Astfel, nepotul ducelei de Weimar, Karl Alexander, care a domnit în a doua parte a veacului al nouăsprezecelea, a adăos la gloria bunicului atâtea noi valori artistice. Școala de belearte pe care o întemeiază devine una dintre cele dintăi din Germania și participarea unor pictori ca Böcklin și Lenbach la opera sa îi măreșe valoarea și prestigiul. Muzeul, pe care Karl Alexander îl îmbogățește cu noi pânze și sculpturi de valoare și în care arta veche și contemporană se întâlnesc într-o glorioasă tovarășie, este ceace a lăsat mai neprețuit acest principe colecționar.

Tot în acea vreme a venit la Weimar Franz Liszt, compozitorul neîntrecut, a cărui casă simplă, cu micul clavicin și cu mobilele bedroomer, poate fi văzută de orice vizitator. Liszt a fost la Weimar timp de paisprezece ani Hofkapelmeister și a compus acolo cele mai celebre compoziții, astfel că meșomani care vizitează Weimarul trec grăbiți dela casa lui Goethe la căsuța compozitorului. Un diplomat român iubitor de muzică, d. Beu, a găsit prin manuscrisele lui Liszt o rapsodie românească inedită, legându-și astfel ce oditor numele de compozitorul care a pătruns și a înțeles sufletul românesc.

Dar se poate oare veni la Weimar și înconjură casa lui Nietzsche, acea casă de taină și de veghe în care poetul și filosoful s'a retras în anii lui de crâncenă singurătate? Făcând dacă Goethe a dat viață și a creat social și cultural Weimarul, Nietzsche, i-a dat strălucire într-o epocă în care Museumul încetase de a mai exista și doar arhiducea Sofia, ca o mare arhivară și editoare a lui Goethe desgroapă din lăzi și rafturi prăfuite

Cronica dramatică

de ADRIANA KISELEFF

Mai mult ca în oricare alt domeniu, în teatru nu rămâne decât cine poate și nu totdeauna cine ar trebui. Talentul, nu conștiința întotdeauna coeficientul de siguranță care poate pune pe individ la adăpost de surprize.

Printr-o întrebare, câți a-jung să urce treptele, măsurând o cuime, după ce a înfruntat o meserie care nu admite odhna, dar care mai ales nu admite... sentimentul camaraderiei. Cine nu s'a apropiat de templul Thaliei ca de-o adevărată minune, hrănind visul roz al unui angajament definitiv, înfripând nădejdea că va sări repede bariera celor mulți, spărgând anonimul? Dar, visul dispăre curând lovit de mâna grea a realității, când ochii se deschid și gândul se desprinde din poezia v'sului, teatrul devine atunci o profesie care reclamă eforturi dar mai ales impune renunțări.

Teatrul! Atmosferă de viciu și de superbă abnegație, niciăieri succesul nu se plătește mai scump. Cine n'a avut norocul să se nască sub semnul unei constelații binevoitoare, rămâne departe de tainele adevăratei arte. Viața actorului e departe de ceace se crede sau se spune. Viața actorului e o luptă continuă, luptă nu numai pentru existență dar mai ales pentru menținere, pentru afirmare. Cea din urmă e cea mai grea, cea-

Impunându-se 20 de ani de arhipăstorie și de adevărată credință românească, spiritul ortodoxă a sârbătorii cu acest prilej pe P. S. S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, printr'un volum omagial de mari proporții.

Acest volum, mărturie sinceră a celor mai de seamă fii ai Neamului, aduce înalțului Prelat cele mai sincere omagii și cele mai devotate elogii. Volumul conține 824 de pagini, 80 planșe cu ilustrații și având 90 distins colaborări. Toată edita romanismului a încrustat în acest volum cele mai calde prețuiri față de personalitatea atât de covârșitoare a I. P. S. S. Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan.

În acest volum omagial, unic în cultura românească, își dau întâlnire I. P. S. S. Patriarhul Nicodim, I. P. S. S. Tit Simeodrea Mitropolitul Bucovinei, I. P. S. S. Dr. Nicolae Popovici Episcopul Oradei, I. P. S. S. Dr. Vasile Lăzărescu Episcopul Timișoarei, I. P. S. S. Nicolae Colan Episcopul Clujului și Feleacului și I. P. S. S. Polikarp Monșcu Episcopul Americii. Dintre Profesorii Universității semnează în volumul omagial d-nii Sextil Pușcariu, N. Iorga, Ioan Lupăș, Onisifor Ghibu, Simion Mehedintz, Nichifor Crainic, Dr. Emil Teșosu, Dr. Constantin Petranț, Ștefan Mateș precum și d-nii Lăscariov Moldovanu, I. Dărciță, Dr. Dumitru Stamiloaie, Dr. Grigore T. Marcu, I. G. Opreșan, Homa Teodorescu, Emilian Cloran, I. N. Lungulescu, Grigore Popa, I. D. Ștefănescu, Dr. Nicolae Terchiță, Dr. Sofronie Vlad, și mulți alții.

Asupra acestui important volum omagial care amplită puterea sufletului românesc și arată biruința bisericii noastre vom mai reveni în curând.

OMAGIU INALT PRA SFINTEI SALE DR. NICOLAE BALAN, MITROPOLITUL ARDEALULUI

În colecția „UNIVERSUL LITERAR” a apărut volămul **UMBRA TIMPULUI** versuri de ION PILLAT O carte de poezie scrisă de unul din cei mai aleși poeți ai noștri De vânzare la toate librăriile din Tară PREȚUL LEI 50

gloria poetului. Marea ediție Goethe, cuprinsă în cele o sută cincizeci de volume editate sub auspiciile și controlul științific al Societății Goethe, este opera acestei domnițe care a rămas pentru istoria culturală a Weimarului continuatoarea unei epoci de aur.

Dar Weimarul, afară de ceace se știe de către toată lumea și care e marea tradiție a unui secol și jumătate de cultură, este interesant pentru cercetătorul liniștit și atent prin unele curiozități științifice unice. Goethe a avut dreptate pe vremuri să cerceteze cu atâtea pasiune și convingere munții, văile și albiile râurilor ducându-l de Weimar. Parcă ar fi presimțit de pe atunci că în apropierea Weimarului se va găsi cea mai veche urmă preistorică despre existența omului primitiv, intermediar între mamuți și omul modern. Maxilarul inferior găsit la Ehringsdorf lângă Weimar și care se păstrează în muzeu, este după unii savanți mai vechi decât cel al omului dela Neanderthal, precizând și lămurind astfel o problemă științifică, care l-a preocupat și pe Goethe odinioară când a căutat legătura între om și celelalte vertebrate, descoperind osul intermaxilar.

Oricât de bogat e Weimarul în amintiri și valori de cultură, oricât e întreaga lui arhitectură un muzeu însoțit pe străzi și prin grădini și oricât stăpânește spiritul unei lumi de mult apuse, Weimarul și împrejurimile lui te oueresc și prin dulcea frumusețe a naturii. Parcul de pe amândouă malurile Ilmului, pădurile, castelele, lacurile și râurile, toată această varietate întâlnire de peisagii felurite, dau Weimarului un farmec, pe care niciăieri altura în Germania nu-l întâlnești. E oare mai frumoasă natura aici ca în Bavaria pe Rin sau în Tirol? Desigur că nu. Dar e mai intimă și mai aproape prin viața și amintirile ei de sufletul călătorului, care îndărătul peisajului pe care se profilează un castel sau un han la drumul mare, simte profilându-se umbrele sacre ale penajilor culturii germane. Goethe a fost desigur aspru cu natura fără sale de adopțiune. Asemuită cu natura luxuriantă a Siciliei, unde poetul s'a bucurat de frumuseți calde și multicolore, natura Turingiei poate părea rece și monotonă. Ea are însă acea îmbinare de linii și de culori, care chiamă pașii călătorului spre lungi și tănuite peregrinări. Fiindcă niciăeri reculegeroa, visul și contempla-re intemporală nu se simte mai în voie, ca pe alicile umbrite de uriași copaci, pe unde odinioară au vizat și au plămăzit titanii culturii germane.

ION SAN-GIORGIU

Literatură, artă, idei...

„ALBINA”

Bătrâna foaie pentru popor trecută sub scutul Fundației culturale Regale „Principele Carol” și condusă cu pricepere și sârguință de poetul D. Ciurezu, ne trimite, cu prilejul deceniului de înaltă ocărnuire a M. S. Regelui Carol II, un număr sărbătoresc.

O revistă „pentru popor” cere un anumit spirit de organizare, cere acel stil care să apropie pe țaran de tipăritura care îi este dedicată. Ori realizarea acestor două deziderate nu este de loc ușoară dacă cei chemați să facă treabă nu pot pătrunde sensul unei culturi de masă. Iată însă că revista „Albina” a avut parte de oame-nii care-i trebuiau și cari-ne-au dat cu prilejul sărbătorilor decedate Restaurației un număr bine încheiat al acestei atât de trebuincioase reviste.

Acest excepțional număr, închinat Voevodului Culturii românești, se deschide cu o Închinare Regelui, pentru ca dealungul a 32 pagini format mare să explice pe înțelesul tuturor ce a însemnat și înseamnă Dinastia noastră și Măritul nostru Rege pentru Țara și Neamul peste care i-a fost hărăzit să stăpânească. Se află aici pagini vibrante despre Biserica, producția, sănătatea, cultura, armata, școala, pre-milităria, străjeria, politica, literatura Țării noastre, toate raportate la personalitatea Aceluia care veghează la propășirea românismului. Dar se insistă în mod fericit asupra operelor de cultură clitorice și sprijinite de M. S. Regele, opere care contribuie atât de mult la ridicarea nivelului de viață națională.

„Oricât de mare ar fi bogăția materială a unei țări și oricât de puternică ar fi puterea ei armată, în fața istoriei omenirii, acea țară nu va avea nicio însemnătate dacă nu va aduce lumii aportul ei literar, artistic și științific”, a spus M. S. Regele.

Conducătorii revistei „Albina” au înțeles din plin această lozincă regală și, în-suflețiți, au pornit la realizarea ei pe tărâmul culturii populare.

Au pornit și — numărul omagial ce avem în față ne-o spune — au isbutit.

LADMISS ANDREESCU

CINEVA

poate avea mult talent. A rămâne aici, înseamnă a se închide într-o casă, chiar foarte frumoasă și a se înăbuși în ea. A pleca în lume,

înseamnă riscul ca în nouăzeci și nouă de cazuri la sută, să se piardă. Foarte puțin ajung, experiența trebuie totuși făcută.

Noi, de multe ori am dat, în aceste note, unor scriitori, sfatul de a scrie simplu. Ne-am dat seama chiar atunci când l-am dat, că sfatul nostru e gratuit. În general, nu putem învăța nimic de la nimeni — suntem parcă sortiți tuturor rătăcirilor până ajungem să descoperim ceva ce se afla foarte aproape de noi și de care nu ne dădeam prea bine seama.

Animalele au un instinct sigur, pe care omul l-a pierdut de milioane de ani. Omul este silit să se reconstituie prin inteligență în forma lui dintelui sau ceva apropiat de ea. Ceeace nu înseamnă că ultima perfecțiune a omului este identificarea lui cu animalul. În omul reînțors la simplitate sunt cuprinse, într-o minunată armonie, capacitatea de a adera și de a vibra la viața a animalului și spiritul lui, care a creat această ființă armonioasă, și lui Dumnezeu. A fi om și a fi om simplu îndeosebi, este singura posibilitate de a ridica o viață biologică, anonimă, într-o zonă în care începe creația divină — este a justifica această viață care mișună inconștient și existența omului în lume. Este, un fel de întoarcere în Dumnezeu.

DE-AR CURGE PE DUNARE VIN...

se numește cartea de epigrame și poezii a d-lui Cocos.

Bătrân Danubiu, vaiul în De și s'ar transforma în vin. La braț cu domnișoara-mi sveltă Măș instala pe veci în Delia...

și ne-am scaldă meru în vin Pe batul fluviului divin. Am trage cheful, încântați Din Severin până-n Galați...

Dacă ar fi să-l credem pe d. E. Ciorean că o soluție a vieții noastre se poate găsi și în promiscuitatea lucrurilor omeneste, poate chiar mai mult decât în zburzotele spiritului. (D. Ciorean nu spune chiar așa, dar deocamdată nu-i avem cartea la îndemână, așa că rămâne să rectificăm în numărul viitor) — că însăși Dumnezeu e și acolo — atunci nu putem decât să recomandăm cititorilor prea lenesi pentru ca gândesc, să citească întâi cartea babilică a d-lui Cocos — și apoi să se aventureze până la una din numeroasele cărucioare de la șosea, cu lăutarii care știu să dea ochii peste cap și să cânte de inimă albastră, pentru ca să mai uite și de puținele gânduri și idei ce le mai rătăcesc prin cap. Dacă a doua zi dimineața, când soarele se va ridica peste lacurile dala Luna Bucureștilor, dimpreună cu gândurile mai mult sau mai puțin negre va fi fiind zburzot și sufletul d-sale, va avea desigur ocazia să constate acolo în vecinicie că și într'un asemenea caz:

Străgoi călărind peste dune Gândind sub povară de fer

Noi, galeși de chefuli nebune Ne-om drege cu vis și mister. Cum spune d. Cocos.

Deci, ori de unde pleci, tot acolo ajungi.

CAZUL MAGHERU

(Sfântul Păreru) se intitulează romanul d-lui Mihail Drumeș, apărut recent într'a treia ediție (Ed. Bucur Clobanul). D. Mihail Drumeș nu este la întâia carte care s'a bucurat de mai multe ediții, și este unul dintre puținii noștri scriitori ce primește din partea publicului asemenea dovezi de interes. D-sa este, după părerea noastră, un scriitor făcut să trăiască în bună înțelegere cu publicul, iar dacă unii nu-l agreea, nu este vina d-lui Mihail Drumeș, ci a acestor înși care, la rândul lor, sunt un fel de incomodabili pe care multe lucruri din viața îi pot jena de multe ori.

Publicul mare nu este, două cum e învinuit, o hidră apatică și opacă oricărui lucru nou. Este dimpotrivă colosal de curios de tot ce se întâmplă și orice ins ce se respectă înțelege să se informeze și în materie de artă cu aceeași conștiințozitate cu care se informează de ultimele prețuri dela băcăni.

Fiindcă asta înseamnă, în de-finitiv, a fi om normal, om civilizată anregnat într'o anumită organizație socială, util și viu în locul pe care-l ocupă.

Iar, pentru că timpul trece și într'o viață sunt alătea lucruri de văzut și de făcut, acest om normal, cititorul obișnuit, înțelege să nu se încureze prea mult în nimic. El va citi totdeauna cu plăcere orice carte de literatură care, antrenându-l, îl și instrucește, îi pune probleme noi care se rezolvă ușor, — iar la încheierea ei îl lasă cu un vaz aer de reverie cum îl stă omului mai bine.

ACEST OM NORMAL

Nu e nesimțitor, nu e împăcat cu sine și cu viața lui. Dimpotrivă, prin inima lui au trecut toate tristețile, cum trec vânturile peste flori primăvara, mângâindu-l ușor și nostalgic, aceste mici trene de mari tristeti îi dau o ușoară voluptate pe care nu o depreciază. Acestui om normal îi place să plângă la cinematograful și îi place să întâlnească, în romanele pe care le citește, eroi care nici ei nu sunt împăcați cu ei înșiși și cu viața și care, deci, îi seamănă lui. Îi place chiar să întâlnească oameni păcătoși, cu procese sufletete, „anormale”, fiindcă e dornic să se informeze de tot ce poate fi cunoscut în lumea asta. Îi plac poezii care în poeziile lor, arată, într'o formă de ritm și de rimă impecabilă, cât de trecătoare e viața și cât de neînțeleși sunt ei.

Acest om normal, este insul cel mai de înțeles din lume, de bună credință ca un copil și fără nici un fel de fețe. Îi cere să îi și tu cinsti și toate lucrurile merg de minune.

Dacă domnul scriitor, însă, îl violentează cu cine știe ce trăz-nae, dacă nu e așa cum trebuie, atunci bine înțeles, numai din vina sa, va trage toate consecințele. Adică opera sa va fi îngropată în dispreț, drepturile de autor vor deveni iluzorii, iar editura care a făcut gafa, dacă o va mai repeta des, va da faliment.

Sunt scriitori care nu convin publicului mare, după cum sunt înși care întodeauna în viața calcă în străchini. Din acestia se recrutează genile, pseudo-genile și ratații.

DOMNUL MIHAIL DRUMEȘ

nu face parte din nici una din aceste trei categorii și credem că afirmația noastră nu-l va supăra. Cartea d-sale este foarte agreabilă de citit și cât se poate de instructivă. Ne-a amintit în acest timp de Dostoievsky, de un roman polițist și de Jack London.

Ceeace nu înseamnă că d-sa ar fi influențat de vreunul din acești trei scriitori, ci pur și simplu că cititorul d-sale poate să se simtă mult mai satisfăcut, în mai scurt timp, citind romanul d-lui Mihail Drumeș, în loc să citească Martin Eden al lui Jack London, Crimă și Pedepsă a lui Dostoievsky și un roman de Agatha Christie, de exemplu.

Achiziția e bine condusă și palpitantă și numai un viciat al romanelor polițiste riscă să descopere dela început firul central și să compromită efectul loviturii de teatru dela urmă. (Și asta din vina cititorului însuși, pentru că un ins care se respectă nu trebuie să se ocupe de lucruri ce lectura romanelor polițiste).

AM SCRIS DE CARTEA D-LUI MIHAIL DRUMEȘ

nu pentru că s'o recomandăm publicului ca pe o lectură agreabilă, fiindcă d-sa n'are nevoie de recomandările noastre, fiindcă publicul însuși și-a spus cuvântul asupra operii d-sale, ci pentru că s'a ocupat de acest public în sine, al cărui rol în cariera unui scriitor este absolut hotăritor.

UN SCRITOR NU POATE FACE ABSTRAȚIE DE PUBLIC

din momentul în care a publicat întâiu rând scris de el, adică din momentul în care a devenit scriitor. Poate face abstracție de public numai insul care pentru propria sa plăcere măzgălește hărție pe care apoi o aruncă la coș. E și acesta un tip nervos ca altele, fiindcă în definitiv dacă n'ai de gând să aduci la cunoștința nimănui ceeace scrii, poji să te mărginești să gândești pur și simplu la tot ce vrei, fără să mai amesteci în această indeletnicire gratuită, hărția și cerneala (care nu sunt gratuite). Domnul Mircea Eliade a avut cuvinte foarte frumoase, în „Fragmentarium” pentru acest ritual al începutului scrișului, clipa când lei tocul în mână și cu hărția în față te pregătești pentru acest fel cu totul special și organizat, de a gândi. Aici însă nu vrem să vorbim de scris în sine, ci de unele din problemele carierei de scriitor. Un scriitor, deci, în momentul în care s'a hotărât să publice, este deci normal ca să fi ieșit la iveală pentru ca să fie cunoscut de lumea cealaltă, lumea mare și vastă din afară. Nimeni nu publică o carte convins că nu va vinde din ea mai mult de douăzeci de volume. Fiecare scriitor speră să facă cel puțin douăzeci de copii. (După aceea vin deziluziile, dar asta e altceva). Așa că felul în care este primit de acest public necunoscut este hotăritor pentru cariera unui scriitor.

INTALNIM UNEORI IN VIAȚA

oameni care, nu știm ce fac, dar lumesc să incomodeze pe toată lumea, se împiedecă de covoare în saloane, spun femeilor adevăruri pe care nu trebuie să le spună, etc... Pe acești oameni societatea îi elimină repede chiar înșușiri cel puțin egale în valoare cu ale acelor care știu cum să se poarte. Tot așa în literatură, sunt scriitori care nu din cauză că n'ar avea ceva de spus, că n'ar avea „talent” cum se zice, că ar scrie fără cap și coadă, ci prin înșuși structura lor sunt făcuți să nu placă publicului. Sunt scriitori care deranjează pur și simplu, prin ce și cu ce nu se știe prea bine, dar sunt, însăși, incomozi. Fiindcă publicul mare, după cum spune tot d. Mircea Eliade, atât de just, în colecția d-sale de eseuri „Fragmentarium” își face până și „mecina genului după chipul și asemănarea sa. Cu atât mai mult a „scriitorului v'u”, „omului inteligent”, „adevăratului filozof” etc.

Dacă cineva nu intră în aceste tipare dinainte pregătite, acel cinea devine pur și simplu un ins incomod. Incomod este d. E. Ciorean, incomod este d. Lucian Blaga — incomode toate studiile d-lui Mircea Eliade referitoare la filozofia indiană (o carte cu minunile fablorilor ar fi fost mai bine venită) și alte atâtea opere și atâtea scriitori pe care nu-i vom mai pomeni.

E O OARECARE DRAMA

în destinul acesta de „predicator în pustiu”. Știu că există un de-va insul care fiie și prieten și care te ascultă, dar știi că în a-celae timp sunt pentru fiecare din acești înși, câte o sută care te disprețuiesc și te încarcă cu toate invecitvele care le vin pe buze.

Și totuși tu crezi într'un adevăr al tău și ești silit să-ți urmezi drumul până la capăt.

CEEACE ESTE CURIOS INSA

este că tocmai acești „mari izolati” ajung până la sfârșit și conducă destinația în cultură ca și în alte domenii. Istoria dovedește că au fost în adevăr. Ne-am felicitat oare într'atât încât să nu fie lucrul cel mai greu acela de a vedea simplu și adevărat?

POVEȘTILE LUI ION CREANGA

au apărut într'o foarte frumoasă ediție în atelierul Cartea Românească, sub îngrijirea Primăriei Municipiului București. Pentru acest cârți o face accesibilă oricui și credem că ar fi cel mai nimerit dar pentru elevii ce intră acum în vacanță.

Pe mulți din generația noastră liceal ne-a făcut să avem solia tuturor lucrurilor care ar fi trebuit să ne devină lucruri de căpătâi. Nu căutăm să învinuim pe n'meni, constatăm însă cu regret acest ciudat fenomen. Ne-au trebuit ani întregi de rătăcirii pentru ca să ne întoarcem la lucrurile de care la absolvirea liceului n'am știut cum să fugim mai repede. Au fost desigur și eleni fericți, care n'au trecut prin aceste încercări — dar majoritatea cunoscătorii noștri recunosc a fi făcut experiența de care vorbim.

Din liceu am rămas cu groaza de clasici, începând cu toată cultura antichității, trecând prin clasicii francezi și sfârșind cu

clasicii noștri. Adică tocmai de lucrurile care formează baza cea mai solidă, singura, a unei dezvoltări viitoare.

Au trebuit să treacă mulți ani de atunci, să ne întociăm cu Gide și cu Cocteau, să ne lăsam uluiți de atmosfera decadentă din romanele lui Huxley, să căutăm ultimele adevăruri în poezia dada-istă, pentruca după acest lung drum să ne întoarcem la fâgașul nostru adevărat, să-l prețuim pe Creangă și pe Caragiale, să-l înțelegem pe Eminescu, să ne dăm seama de necesitatea unei culturi clasice susținute și să recunoaștem genul din folclorul nostru.

Am fi fericți dacă generațiile ce ne-au urmat n'ar mai fi făcut experiența noastră. Fiindcă, oricum, e un timp pierdut — și lucrul acesta era mai bine să fie evitat.

Pentru acești tineri care vin după noi, nu avem cuvinte destul de convingătoare să le recomandăm lectura acestei cărți pe care o avem în față și care în afară de valoarea ei literară este prezentată în admirabile condiții tehnice, cu o sensibilitate și o „dragoste de carte” rar întâlnită.

IN ARDEAL

am avut ocazia să mai constatăm, există un cult al trecutului de care noi cei de aici ne-am desobșinuit oarecum. Nu apare acolo nici o revistă fără ca să aibe în conținutul ei câte un articol referitor la o epocă sau un om ales în mișcarea culturală a acelor ținuturi. În ciuda vremilor, ardelenii continuă să-și clădească viața lor spirituală cu o înțelegere și o gravitate caracteristică acestor oameni „care vorbesc puțin și gândesc mult” — nu numai munții Ardealului se ridică asemenea unei cetăți în mijlocul țării, ci însuși sufletul ardelenilor are înfățișarea unei cetăți de granit care este în ea însăși o cheuză a durabilității și înțelegerii noastre naționale într'un joc de vâ-luri nesigur și amenințător.

Ardelenii își îngroapă morții în rădăcini, între straturile de flori și sub umbra merilor și-a perilor, ca să-i aibe aproape totdeauna. Fiindcă Ardelenii nu se tem de moarte, — ei au această minunăție însușire, pe care noi o avem în mai mică măsură, de a nu trăi individual ci prin neam. Un ins nu este astfel decât o veștigă într'un lung șir de generații al cărui fir se pierde în negura vremilor, iar viitorul lui merge spre culmile unei realizări viitoare, a unui mare destin de neam.

Ardelenii clădesc cam încei pentru spiritul nostru neastâmpărat, dar cădesc solid.

ALADIN

Citiți în Colecția „UNIVERSUL LITERAR” volumul

Pe urma pașilor Tăi Iisus...

de OLGA GRECEANU

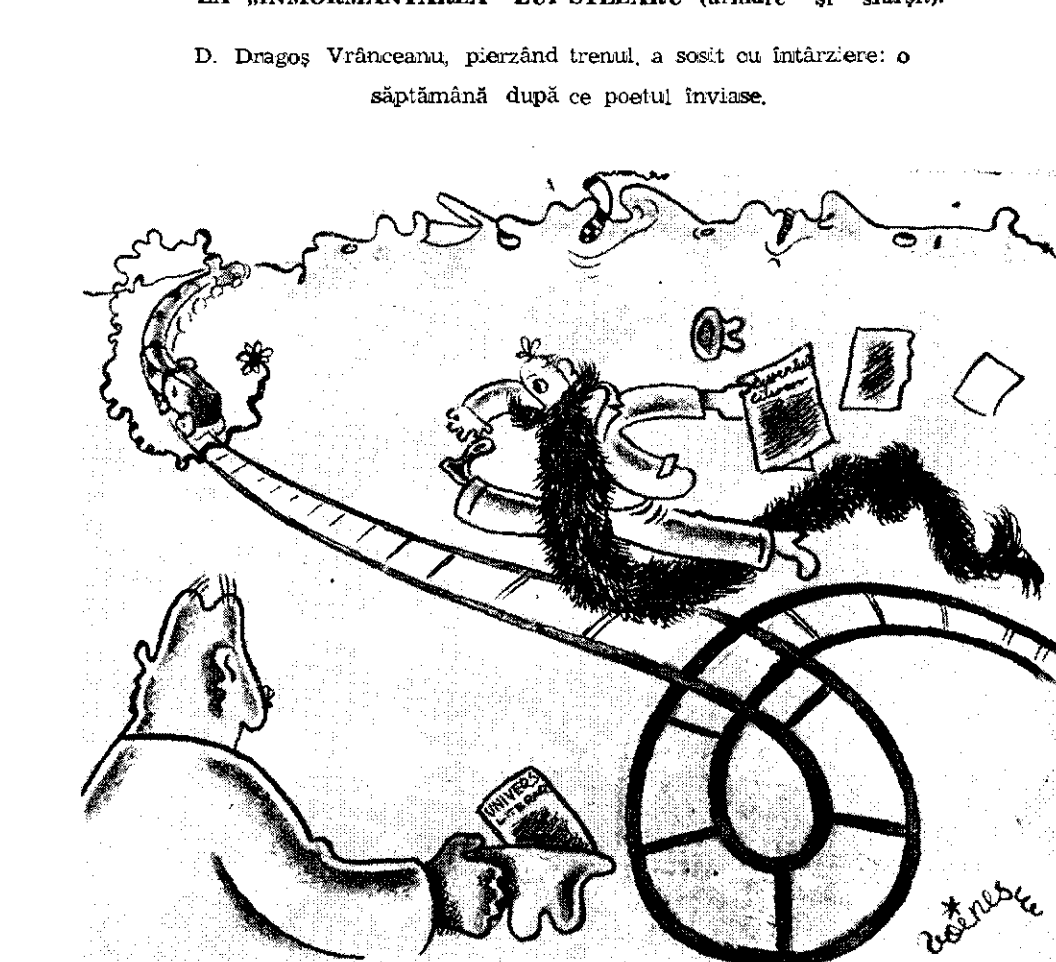
O carte în care spiritualul se împletește armonios cu descrierea locurilor sfinte, într'un stil de o aleasă puritate literară

De vânzare la toate librăriile din țară PREȚUL LEI 60

REAȚIUNILE D-LUI GROG

LA „INMORMANTAREA” LUI STELARU (urmare și sfârșit).

D. Dragoș Vrânceanu, pierzând trenul, a sosit cu întârziere: o săptămână după ce poetul învins.

După lectura volumului „Panica vine din văzduh” de Bronislaw Kucinski

D. Grog (meditând); Asta e cea mai frumoasă barbă...

D. Grog a citit „Cartea căsătoriei”, de dr. Const. Colonaș